

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

İLKE YAYINLARI: 227
ARAŞTIRMA RAPORLARI: 14
Okul Öncesi Eğitim

Proje Yürütücüsü: Ahmet Sait Öner

Editör: İsa Kaya

Yazarlar: Musa Bardak, Serdal Seven, Filiz Erata, Abdulhamit Karademir, Mehmet Akif İnci, Çağla Bal, Ramazan Sak, Fatma Yaşar Ekici, Gökçen İlhan İldiz, Özkan Sapasağlam, Şeyda Uçar Karan, Meryem Beyza Aydın, Zeynep Yalçıntaş

Yayın Koordinatörü: Mehtap Nur Öksüz

Araştırmacılar: Meryem Beyza Aydın, Zeynep Yalçıntaş

Katkıda Bulunanlar: Ayhan Öz, Elyesa Koytak, Erol Erdoğan, Kurtuluş Öztürk

Tasarım: Betül Berra Kurt

© İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı, İstanbul 2024

ISBN: 978-625-8350-84-5

E-ISBN: 978-625-8350-85-2

DOI: <http://dx.doi.org/10.26414/ar14>

İLKE Vakfı, toplumsal meselelerle ilgili bilgi, politika ve strateji üreten, karar alıcılara yol gösterecek araştırmalar yapan ve gelecek için gerekli birikimin oluşmasına katkı sağlayan bir sivil toplum kuruluşudur.

EPAM, Türkiye'de eğitim alanının güçlenmesini sağlamak, eğitimde eşitliğin ve adaletin sağlanmasına katkı sunacak bir birikim oluşturmak amacıyla; ihtiyaç odaklı, kanıta dayalı ve kapsayıcı çalışmalar yapar.

Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul Telefon: +90 216 532 63 70 E-posta: epam@ilke.org.tr Web: ilke.org.tr/epam

© Tüm hakları saklıdır. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfının yazılı izni olmadan bu eserin hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz. Yazıda belirtilen görüşler yazara aittir ve İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfını bağlayıcılığı yoktur.

İçindekiler

Giriş	8
Temel Bulgular	10
Öneriler	14
Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Mevcut Durumu	16
<i>Musa Bardak</i>	
Türkiye ve Farklı Ülkelerdeki Okul Öncesi Eğitimin Karşılaştırmalı İncelenmesi	26
<i>Serdal Seven</i>	
Okul Öncesi Eğitimde Temel Problemler, İhtiyaç ve Talepler	38
<i>Filiz Erata</i>	
Kriz Durumlarında Okul Öncesi Eğitim: Pandemi ve Deprem Sonrası Risk, Tehdit ve Çözümler	50
<i>Abdulhamit Karademir</i>	
Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştirme Süreçlerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi	64
<i>Mehmet Akif İnci</i>	
Okul Öncesi Dönemde Özel Eğitim ve Kaynaştırma Uygulamaları	76
<i>Çağla Bal</i>	
Okul Öncesi Eğitimde Etkin Aktörler	86
<i>Ramazan Sak</i>	
Alternatif Eğitim Yaklaşımları Bağlamında Okul Öncesi Eğitimin Değerlendirilmesi	98
<i>Fatma Yaşar Ekici</i>	
Göçmen Çocukların Okul Öncesi Eğitime Katılımı	110
<i>Gökçen İlhan İldız</i>	
Ahlaki Gelişimin İlk Adımları: Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi	120
<i>Özkan Sapsağlam</i>	
Okul Öncesi Eğitimde Politikalar ve Yatırımlar	130
<i>Şeyda Uçar Karan</i>	
Okul Öncesi Öğretmenlerinin Eğitim Teknolojisi Kullanımı	140
<i>Meryem Beyza Aydın, Zeynep Yalçıntaş</i>	
Sonuç	155
Kaynakça	156

Tablo ve Şekiller

Tablolar

Tablo 1. Tarihi Süreçte Türkiye'de Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar ve Programları	20
Tablo 2. Tarihi Süreçte Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim Programları	21
Tablo 3. Tarihi Süreçte Türkiye'de Okul öncesi Eğitime İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Sayıları, Okullaşma Oranları ve Ülke Nüfusu	23
Tablo 4. Ülkelerde Uygulanan Okul Öncesi Eğitim Modelleri	34
Tablo 5. Eğitim Materyali ve Oyuncak Listesi	60
Tablo 6. 2022/23 Eğitim-Öğretim Yılı Örgün Eğitimde Özel Eğitim Hizmetlerinden Yararlanan Öğrenci Sayıları	79
Tablo 7. Okul Öncesi Eğitim Programı'nda (2024) Yer Aldığı Şekliyle STEM ve P4C Yaklaşımları Temelinde Etkinlikler Planlamaya Uygun Özellikler Taşıyan Kazanımlar ve Göstergeler	104
Tablo 8. Okul Öncesi Eğitim Programında (2024) Yer Aldığı Şekliyle Orman Okulu Yaklaşımı Temelinde Etkinlikler Planlamaya Uygun Özellikler Taşıyan Kazanımlar ve Göstergeler	106
Tablo 9. Okul Öncesi Eğitim Programında (2024) Yer Aldığı Şekliyle Ayrımcılık Karşıtı Eğitim Yaklaşımı Temelinde Etkinlikler Planlamaya Uygun Özellikler Taşıyan Kazanımlar ve Göstergeler	107
Tablo 10. Geçici Koruma Altında Bulunan/Suriyeli Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayıları	113
Tablo 11. Ülkemizdeki Tüm Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sayıları	114

Şekiller

Şekil 1. Yıllara Göre Okul Öncesi Eğitimde Net Okullaşma Oranı (% , 2016/17 2022/23)	29
Şekil 2. Yıllara göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğrenci İstatistikleri (2013/14-2022/23)	30
Şekil 3. Okul Öncesi Kademesinde Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	32
Şekil 4. OECD ve AB Ülkelerinde Okul Öncesinde Kademelere Göre 5 Yaş Okullaşma Oranları (% , 2020)	33
Şekil 5. Eğitim Seviyesi ve Cinsiyete göre Net Okullaşma Oranı (2022-2023)	40
Şekil 6. Okul Öncesi Eğitimde İllere Göre 5 Yaş Net Okullaşma Oranı (% , 2022-2023)	41
Şekil 7. Depremden Etkilenen İllerde Okul Öncesi Eğitime Kayıtlı Öğrenci Sayısındaki Değişimler	57
Şekil 8. Donatım Malzemesi ve Eğitim Materyali ve Oyuncak Gönderilen Çocuk Oyun Odalarının İl Bazında Dağılımı	59
Şekil 9. Donatım Malzemelerine İlişkin Veri	59
Şekil 10. Türkiye'deki Okul Öncesi Öğretmenliği Programlarının Son Yıllardaki Derse Giren Öğretim Elemanı Sayıları (2014/15-2022/23)	67
Şekil 11. Okul Öncesi Programlarında Derse Giren Öğretim Elemanlarının Temel Alan Mezuniyetine Göre Dağılımı	70
Şekil 12. Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programlarında Yer Alan Teorik Ders Saati ve Uygulama Ders Saati	71
Şekil 13. Ülkemizdeki Geçici Koruma Statüsünde Bulunan Suriyeli Nüfusun Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı	115
Şekil 14. Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Okullaşma Oranları (%)	115
Şekil 15. Yıllara Göre Yaş Gruplarındaki Okullaşma Oranı ve OECD Karşılaştırması	134
Şekil 16. Cinsiyete ve Eğitim Seviyelerine Göre Net Okullaşma Oranları (% , 2022/23)	134
Şekil 17. Eğitim Seviyelerine Göre Kurum ve Öğretmen Sayıları (2022/23)	135
Şekil 18. Eğitimcilerin En Sık Kullandıkları Eğitim Teknolojisinin Dağılımı (% , 2022)	143
Şekil 19. Eğitim Teknolojileri Uygulamaları	144
Şekil 20. Eğitimcilerin En Sık Kullandıkları Üç Eğitim Teknolojileri Uygulamalarının Dağılımı (% , 2022)	144
Şekil 21. Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Eğitim Teknolojisinin Eğitim Öğretime Sağladığı Katkılar (% , 2022)	145
Şekil 22. Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Eğitim Teknolojilerinin Eğitim Kurumlarının Yönetimine Sağladığı Katkılar (2022)	146
Şekil 23. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Eğitimde Teknoloji Kullanımına İlişkin Bilgi, Beceri ve Tutumlarını Geliştirme Yolları (% , 2022)	146
Şekil 24. Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Eğitim Teknolojisini Etkin Kullanılmasını Engelleyen Unsurlar (% , 2022)	147
Şekil 25. Eğitim Kademelerine göre Eğitim Teknolojilerini İşlerine Dâhil Ettiğini Belirten Öğretmenlerin Dağılımı (% , 2022)	148
Şekil 26. Eğitim Kademelerine göre Eğitim Teknolojilerinde Gerekli Bilgi ve Beceri/Donanıma Sahip Olduğunu Düşünen Öğretmenlerin Dağılımı (% , 2022)	148
Şekil 27. Eğitim Kademelerine göre Eğitim Teknolojilerinde Kendini Geliştirmeye Çalışan Öğretmenlerin Dağılımı (% , 2022)	149
Şekil 28. Eğitim Kademelerine göre Eğitim Teknolojilerinin Mesleki Gelişim Sürecine Katkı Sağladığını Düşünen Öğretmenlerin Dağılımı (% , 2022)	149
Şekil 29. Şekil 12. Eğitim Kademelerine göre Eğitim Teknolojilerinin İşlerini Kolaylaştırdığını Düşünen Öğretmenlerin Dağılımı (% , 2022)	150
Şekil 30. Şekil 13. Eğitim Kademelerine göre Eğitim Teknolojilerinin Ders ve İşlerinde Onları Hızlandırdığını Düşünen Öğretmenlerin Dağılımı (% , 2022)	150
Şekil 31. Şekil 14. Eğitim Kademelerine Göre Eğitim Teknolojilerinin Öğrencilerin Teknoloji Bağımlılığını Artırdığını Düşünen Öğretmenlerin Dağılımı (% , 2022)	151
Şekil 32. Eğitim Kademelerine Göre Öğrencilerin Kendilerini Geliştirmesinde Eğitim Teknolojisi Kullanımının Önemi Olduğunu Düşünen Öğretmenlerin Dağılımı (% , 2022)	152
Şekil 33. Eğitim Kademelerine göre Eğitim Teknolojilerinin Öğrencilerin Öğrenmesini Hızlandırdığını Düşünen Öğretmenlerin Dağılımı (% , 2022)	152

Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği
ADP	Anne Destek Programı
AÇEP	Anne Çocuk Eğitim Programı
AÇEV	Anne Çocuk Eğitim Vakfı
AEGIS	Bireysel Gelişim İçin Ahlaki Değerler Rehberi (Acquiring Ethical Guidelines for Individual Development)
AUZEF	Örgün ve Açık Uzaktan Eğitim Fakóltesi
BADEP	Baba Destek Programı
BEP	Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı
BGK	Bilişsel Gelişim Kazanımı
ÇABA- ÇAM	Çok Amaçlı Erken Çocukluk Eğitimi Merkezi
DEC/NAEYC	Erken Çocukluk Bölümü/Küçük Çocukların Eğitimi Ulusal Derneği (Division For Early Childhood/National Association For The Education For Young Children)
ÇOGEM	Çocuk ve Gençlik Merkezi
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
EBA	Eğitim Bilişim Ağı
ET	Eğitim Teknolojisi
ETAP	Eğitim Teknolojisi Araştırma Projesi
EPDAD	Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği
GEM	Geçici Eğitim Merkezi
HOP	Hayal Gücü Oyun Parkı
LVEP	Yaşayan Değerler Eğitimi Programı (Living Values Education Program)
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
NAEYC	Ulusal Çocuk Eğitimi Derneği (National Association for the Education of Young Children)
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Cooperation and Development)
OVÇEP	Okul Öncesi Veli Çocuk Eğitim Programı
OÖE	Okul Öncesi Eğitimi
OÖEP	Okul Öncesi Eğitim Programı
ÖABT	Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
PDR	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student Assessment)
P4C	Çocuklar İçin Felsefe (Philosophy for Children)
PICTES	Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (Promoting Integration of Syrian Kids into the Turkish Education System)
PD	Psikososyal Destek
RAM	Rehberlik Araştırma merkezleri
SDGK	Sosyal ve Duygusal Gelişim Kazanımı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
STEM	Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik (Science, Technology, Engineering, Mathematics)
Ş.E.Y	Şartlı Eğitim Yardımı Programı (Eğitim İçin Şartlı Nakit Transferi Programı)
TEGV	Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
UNICEF	Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund)
YEKDER	Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği
YÖBSİS	Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Mevcut Durumu

Musa Bardak

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Giriş

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türkiye'nin eğitim tarihine bakıldığında okul öncesi dönem çocuklarının küçük yaşlardan itibaren eğitsel imkanlara sahip olduğu söylenebilir. Osmanlı klasik eğitim anlayışında bireysel farklılıklar ön planda tutulmuş, öğrenme hızı ve ihtiyaçlara göre bir öğrenme süreci öngörülmiştir. Niteliği itibarıyla akademik becerilerden çok davranış odaklı bir eğitim kademesi olan okul öncesi eğitimde çocuklar, formal eğitime başlamadan önce ailelerinin gözetiminde yetiştirilmiştir. Yaygınlığı net olarak bilinmese de 4 yaş 4 ay 4 günlük çocukların kendi mahallelerinde bulunan okullara "bed-i besmele" denen onore ve motive edici mütevazı bir törenle başladıkları aktarılmıştır (Kara, 2012). Bu okullarda Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, dini bilgiler ve müzik derslerinde temel bilgi ve beceriler kazandırılmıştır. 1870'lerden itibaren dünyadaki gelişimine paralel olarak okul öncesi eğitim ile ilgili teori ve uygulamalar kısa zaman içinde iktibas edilerek özgün bir model oluşturulmaya çalışılmıştır. Osmanlı topraklarında yaşayan gayrimüslim girişimciler ve yabancı sivil toplum kuruluşları aracılığıyla ilk örneklerine rastlanan modern okul öncesi eğitim uygulamalarının temelinin Frobel ve Montessori yaklaşımları olduğu söylenebilir. Cumhuriyet kurulmadan önceki 10 yıllık süreçte devletin diğer eğitim kademelerinde büyük eksiklikler olmasına rağmen okul öncesi eğitimle ilgili yasal düzenlemeler ve okul öncesi eğitim programı hazırladığı, bağımsız okul öncesi eğitim kurumlarıyla ilkokullar bünyesinde anasınıfları açtığı görülmüştür (Bardak, 2019).

Bu kısımda Osmanlı'dan devralınan mirasın bugüne aktarılma sürecinde okul öncesi eğitimi etkileyen önemli olaylar ve yasal düzenlemeler, öğretmen yetiştirmeyle ilgili durum, programlar ve güncellemeleri, yaygınlaştırma ve okullaşma çalışmaları ele alınmıştır.

Okul Öncesi Eğitimi Etkileyen Önemli Olaylar ve Yasal Düzenlemeler

Geçmişten bugüne yaşanan olaylar ve durumlar farklı faktörlerden etkilense de bunlardan bazıları, geleceği diğerlerinden daha fazla etkileme potansiyeline sahiptir. Türkiye'de okul öncesi eğitimin tarihsel gelişiminde daha iyiye doğru gidişten ziyade inişli çıkışlı bir süreçten bahsedilebilir. 1928'de gerçekleştirilen harf devrimi ile Latin alfabesinin kullanılmaya başlanması Türkiye'de okul öncesi eğitim için en kritik olaydır. Cumhuriyet'in ilk Maarif yönetimi, yeni alfabeyle dayalı okuma yazma seferberliği nedeniyle, 25 Ekim 1925 ve 29 Ocak 1930 tarihli genelgeler ile ilkokullara öncelik vermiş, anaokulu ve anasınıflarını ilkokula dönüştürmüştür (MEB, 1925; MEB, 1930). Bu tarihten sonra 7 yaşına kadar çocukların devam edebileceği okul öncesi eğitim kurumları özel sektör girişimcileri tarafından kurulan bakımevleri ve kreşler olmuştur. Ayrıca ülkenin en çok nüfusa sahip şehri olan İstanbul'da belediye, çalışan aileleri desteklemek amacıyla 1932 yılında bir çocuk yuvası açmıştır (Oktay, 2002). 1926'da çıkarılan Maarif Teşkilatına Dair Kanun'da merkez teşkilatında okul öncesi eğitim ile ilgili bir bölüm veya daireye ait bir ibare bulunmamıştır.

Meşrutiyet döneminde oluşturulan eğitimle ilgili birçok düzenleme revizelerle yakın zamana kadar eğitim sistemimizin temel politikalarının göstergesi olmuştur. Örneğin, bugün temel eğitimin içinde yer alan okul öncesi, ilkokul ve ortaokuldan ibaret üçlü yapı 6 Ekim 1913 tarihinde Tedrisat-ı İptidaiyye Kanun-i Muvakkati (Geçici İlköğretim Kanunu) ile oluşmuştur. Bu kanunda okul öncesi eğitimle ilgili bugün yönetmelikle düzenlenen hususlardan anaokulları ve diğer okulların bünyesinde açılacak anasınıflarıyla ilgili ayrıntılı bilgiler gibi birçok konuya yer verilmiştir. Bu kanun, 1961'e kadar yürürlükte kaldıktan sonra yerini 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununa bırakmıştır. Anaokulları ve anasınıfları bu kanunda mecburi olmayan ilköğretim kurumları olarak sayılmıştır. Bu değişikliğe ve okullaşma oranlarındaki "sınırlı yükseliş"e zemin hazırlayan önemli bir olay da 1950'de gerçekleşen seçimlerdir. Cumhuriyetin kuruluşundan 1950 yılına dek, tek parti hükümetlerinin eğitim politikaları, daha çok harf devrimi ve diğer devrimleri ön plana alan bir yaklaşım geliştirmiş, bu tarihten sonra çok partili seçimler ve mecliste oluşan muhalefet ile yıllar içerisinde farklı eğitim kademelerinin gelişmesi sağlanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) merkez teşkilatı içerisinde uzun yıllar İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde bir daire olarak yer alan okul öncesi eğitim, 1992 yılında güncellenen ve 3797 sayılı teşkilat kanunu ile buradan ayrılarak Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü haline dönüştürülmüştür (TBMM, 1992). Bu gelişme, okul öncesi eğitimin yaygınlaşmasıyla ilgili politika yapıcıların motivasyonunu göstermesi açısından önemlidir. Bu olayın ardından 1995 yılında Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne katılımı gerçekleşmiş ve okul öncesi eğitimle ilgili gelişmeler hız kazanmıştır.

Ulusal hedeflerin yanında uluslararası arenada da ülkelerin eğitimle ilgili gelişmişlik düzeylerini artırmak önemli hedeflerdendir. Yakın zamana kadar okul öncesi eğitim dışında okullaşma oranlarının %100'e yaklaştığı Türkiye'de gelişme potansiyeli en yüksek alan okul öncesi eğitimdir. Türkiye-Avrupa Birliği (AB) katılım müzakereleri çerçevesinde 2000'li yılların başından itibaren birçok fasılda ciddi düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Eğitim ve kültür faslı teknik olarak açılmamasına rağmen bu konuda tek taraflı uyumlaştırma çalışmaları devam etmektedir (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2024). Başta Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD) gibi Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası kurum, kuruluş ve anlaşmalar çerçevesinde eğitim ile ilgili gelişmişlik düzeyi, belirli aralıklarla raporlanmaktadır. Politika yapıcılar bu kapsamda belirlenen hedefler doğrultusunda yıllık ilerlemelere büyük önem atfederek çalışmaları son yıllarda artırmıştır.

2002 yılından bugüne, uzun yıllar koalisyon hükümetleriyle yönetilen Türkiye'de etkisi önceki tek parti hükümetlerinden farklı görülebilecek siyasi bir ortam oluşmuştur. Aynı parti yirmi yıldan daha fazla iktidarda kalmış ve eğitimle ilgili birçok konuda olduğu gibi okul öncesi eğitimde de izlediği politikalar, bazı farklılaşmalar olsa da devamlılık göstermiştir. Özellikle okullaşma, öğretmen atamaları ve fiziki altyapının artırılması konularındaki ilerlemeler 1923-2003 yılları arasındaki 80 yıllık dönemden kat ve kat fazla somut çıktılar barındırması yönüyle dikkat çekicidir. Ayrıca okul öncesi eğitimin 2006, 2010, 2014 ve 2021 Millî Eğitim Şûralarında geliştirilmesi gereken öncelikli alanlardan biri olarak gösterilmesi politika hedefleri açısından önemlidir (MEB, 2021).

Cumhuriyet'in ilk Maarif yönetimi, yeni alfabeye dayalı okuma yazma seferberliği nedeniyle, 25 Ekim 1925 ve 29 Ocak 1930 tarihli genelgeler ile ilkokullara öncelik vermiş, anaokulu ve anasınıflarını ilkokula dönüştürmüştür.

Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştirme Durumu

Eğitimin üç temel unsurundan biri ve gereklilik şartı öğretmenin bulunmasıdır. Öğretmen yetiştirme deneyimine 1848’de başlayan Osmanlı Devleti, resmî anaokullarıyla ilgili yasal düzenleme- nin yapıldığı 1913-1914 eğitim öğretim yılından itibaren okul öncesi öğretmeni de yetiştirmeye başlamıştır. Darülmuallimin ve Darülmuallimat adlarında bugünkü anlamıyla eğitim fakülteleri kuran eğitim otoritesi, küçük çocuklarla eğitim faaliyetlerinin kadınlarla daha iyi yapılabileceği varsayımıyla kızlara yönelik eğitim fakültesi olan Darülmuallimat içinde ana muallime mektebi adında bir bölüm oluşturmuştur (Bardak, 2023). 1913 yılında çıkarılan Tedrisat-ı İbtidaiyye Kanu- nu’nda da anasınıflarına bu bölümden mezun olanların öncelikli olarak atanacağı belirtilmiştir. Bu girişimle başlayan okul öncesi öğretmeni yetiştirme deneyimi ilk etapta ön lisans, daha sonra lise ve ön lisans, son olarak da 1998 yılından itibaren lisans seviyesinde devam etmiştir. Bu dene- yime ilişkin kilometre taşlarıyla ilgili derleme aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1. Tarihi Süreçte Türkiye’de Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar ve Programları

Anabilim Dalı/Program	Fakülte/Okul	Kurulduğu Yer	Kuruluş Yılı
Ana Muallime Mektebi	Darülmuallimat	İstanbul	1914
Ana Muallimat Mektebi	Kız Muallim Mektebi	İzmir	1926
Ana Muallim Mektebi	Ankara Kız Muallim Mektebi	Ankara	1927
Ana Muallim Mektebi	İstanbul Kız Muallim Mektebi	İstanbul	1932
Çocuk Gelişimi/Bakımı	Kız Teknik (Yüksek) Öğretmen Okulu	Ankara/Konya	1935
Çocuk Gelişimi ve Bakımı	Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Ens.	Ankara/İstanbul	1963
Anaokulu	Eğitim Enstitüleri	Ankara/Konya	1980
Çocuk Gel. ve Okul Öncesi Öğr.	Mesleki Eğitim Fakültesi	Ankara/Konya	1982
Anaokulu Öğretmenliği	Eğitim Fakülteleri	4 Farklı ilde	1991
Okul Öncesi Öğretmenliği	Eğitim Fakülteleri	23 Farklı ilde	1998

Kaynak: Bardak & Topaç, 2022

Cumhuriyet döneminde İstanbul Kız Muallim Mektebi adını alan Darülmuallimat bünyesinde 1933 yılına kadar aralıklı da olsa okul öncesi öğretmeni yetiştirilmiştir. Resmî anaokulu ve anasınıflarının kaldırılmasıyla buradan mezun olan birçok öğretmen ilkokullarda çalışmış veya özel kurumlarda istihdam edilmiştir. 1935 yılında Kız Teknik Öğretmen Okulu bünyesinde açılan çocuk gelişimi ala- nını ile öğretmen yetiştirmeye devam edilmiştir. Bu süreçte 1961’de çıkarılan ilköğretim ve eğitim kanununda okul öncesi öğretmeni olarak öğretmen okullarından veya bu maksatla açılacak özel bölümlerden veya yabancı memleketlerde buna denk öğrenim yapmış olanlar ile lise veya kız ens- titüsü mezunu olup özel okul veya kursları başarı ile bitirenlerin atanabileceği belirtilmiştir.

1982 yılında eğitim enstitülerinin “Eğitim Yüksekokulu” adıyla üniversitelerin bünyesine alınması ile okul öncesi öğretmenliği lisans programının açılması yolunda önemli bir adım atılmıştır. Bu yıl- larda ayrıca mesleki eğitim fakülteleri ve ev ekonomisi yüksekokulları bünyesinde Çocuk Gelişimi ve Okul Öncesi Öğretmenliği ile Çocuk Gelişimi Öğretmenliği programları da açılmıştır. Eğitim yüksekokullarının eğitim fakültesine dönüştürülme aşamasında bazı üniversitelerde Anaokulu Öğretmenliği adıyla da okul öncesi öğretmeni yetiştirilmiştir. Yükseköğretim Kurulunun 1998’de eğitim fakültesi programlarını yeniden düzenlemesiyle son halini alan okul öncesi öğretmenliği

2023-2024 eğitim öğretim yılı itibarıyla 81 fakültede bulunan bir programdır. 2000'li yılların başında açılan anasınıfları için yeterince okul öncesi öğretmeni bulunmadığı için 2003-2012 yılları arasında açık öğretim programı olarak her yıl 2 bin kontenjanla okul öncesi öğretmeni yetiştirilmesi politikasına gidilmiştir (Bardak & Topaç, 2022). Açık öğretim yoluyla öğretmen yetiştirme politikası ile ilgili bilimsel çalışma sonuçları Türkiye'de dikkate değer bir araştırma konusu oluşturabilir.

Esnek bir yapı ve bütüncül bir gelişimsel yaklaşım ile hazırlanan 1994 Okul Öncesi Eğitim Programı ilk gelişimsel program niteliğindedir.

Okul Öncesi Eğitim Programları ve Güncellemeler

Eğitim programları; değişen sosyal yapı, toplumsal ihtiyaçlar, bilimsel ve teknolojik yenilikler ve eğitim bilimlerindeki yeni yaklaşım ve yöntemler nedeniyle belirli aralıklarla sürekli güncellenmesi gereken canlı unsurlardır. Önceki kısımlarda belirtilen gelişmeler çerçevesinde Osmanlı'dan bugüne okul öncesi eğitim programlarında birçok değişiklik yapılmıştır. 1911 yılında özel bir girişim olan Osmanlı İttihat Mektebi çocuk bahçesi sınıfına ait program, içerisinde Fransızca dersi ve bahçıvanlık gibi farklı etkinlikleri de barındıran Türkiye'de ilk okul öncesi eğitim programlarından biri kabul edilebilir. 1914 yılında bakanlığın yayınladığı Frobel ve Montessori yaklaşımları ve kültüre özgü yönlerin sentezlenmesiyle oluşturulan ana mekteplerine mahsus müfredat adındaki program, kazanımlar içermese de etkinlik çeşitleri olarak bugüne yakın bir görünümde şekillenmiştir. Musahabat-ı ahlakiyye (Türkçe etkinliği), hayat ve hareket (drama ve oyun etkinliği), eşya ve bahçe (fen ve matematik etkinliği), resim (sanat etkinliği), lisan (dil ve erken okuryazarlık etkinliği), musiki (müzik etkinliği) ve jimnastik (hareket etkinliği) derslerini içeren bu programda öğretmenlere rehberlik edecek bir metne de yer verilmiştir (Maarif Nezareti, 1914). Tarihi süreçte Türkiye'de uygulanan okul öncesi eğitim programları aşağıdaki tabloda derlenmiştir.

Tablo 2. Tarihi Süreçte Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim Programları

Yayın Yılı	Yayınlayan Kurum	Program Adı
1911	Osmanlı İttihat Mektebi	Çocuk Bahçesi Programı
1914	Maarif Nezareti	Ana Mekteplerine Mahsus Müfredat
1953	Millî Eğitim Bakanlığı	Anaokulu Programı
1989	Millî Eğitim Bakanlığı	Okul Öncesi Eğitim Programı
1994	Millî Eğitim Bakanlığı	Okul Öncesi Eğitim Programı
2002	Millî Eğitim Bakanlığı	Okul Öncesi Eğitim Programı
2006	Millî Eğitim Bakanlığı	Okul Öncesi Eğitim Programı
2013	Millî Eğitim Bakanlığı	Okul Öncesi Eğitim Programı
2024	Millî Eğitim Bakanlığı	Okul Öncesi Eğitim Programı

Kaynak: MEB, 1930

Cumhuriyet döneminde uzun yıllar az sayıdaki okul öncesi eğitim kurumunda Osmanlı mirası ana mektebi programı kullanıldıktan sonra daha dar çerçeveli bir program olarak görülebilecek 1953 Anaokulu Programı oluşturulmuştur. Bedensel ve ruhsal gelişime odaklanan bu programdan sonra hazırlanan 1989 Okul Öncesi Eğitim Programı uygulanmaya başlanmıştır. Bu program Türkiye'de

okul öncesi eğitimle ilgili tarihi süreçte amaç ve davranış temelinde tematik yaklaşımla hazırlanan ilk ve tek program olma özelliğini taşımaktadır. 1953 ve 1989 programlarının yaklaşım ve yöntem olarak 1914 programından daha üstün olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu nedenlerle oluşan ihtiyaç doğrultusunda son programdan beş yıl sonra yeni bir program hazırlanmıştır.

Esnek yapısı ve bütüncül bir gelişimsel yaklaşımla hazırlanan 1994 Okul Öncesi Eğitim Programı ilk gelişimsel program niteliğindedir. 1994 programı gelişimsel hedefler ve hedef davranışlar temelinde kreş (0-3 yaş), anaokulu (3-5) ve anasınıfı (6 yaş) olmak üzere üç alt programdan oluşan ve 0-3 yaş programına yer veren ilk programdır. 2002 yılında güncellenen 1994 programına farklı ülkelerde uygulanan okul öncesi eğitim programlarının yeni ve faydalı yönlerinden eklemeler yapılmıştır. Çocuk merkezliliğin vurgulandığı 2002 Okul Öncesi Eğitim Programı, konu merkezli öğretim yerine gelişimsel hedef ve davranışların her türlü konu veya tema ile öğretilebileceği prensibini getirmiştir. Tarihi süreçte normal gelişim gösteren çocuklara odaklanan okul öncesi eğitim programları, 2002 programıyla öğretmene özel gereksinimli çocuklarla ilgili önlemler alma görevi yükleyerek gerekli uyarlamaların yapılması ilkesi vurgulanmıştır. Önceki programlarda zayıf olarak görülebilecek aile katılımı ve eğitimi bu programda vurgulanan noktalardan biridir.

2002 Okul Öncesi Eğitim Programı 4 yıl gibi kısa bir zaman sonra güncellenmiş, yeni programda hedef ve davranış yerine amaç ve kazanım temelli bir yaklaşım benimsemiştir. Çoklu Zekâ Kuramının etkilerinin görülebildiği 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı sarmal bir yapı sunarak önceki programlarda eğitim durumu olarak ifade edilen eğitim öğretim sürecini öğrenme süreci olarak tanımlanmıştır. Program ayrıca öğretmenlerin okul öncesi eğitimde kalite, meslek etiği ve öğretmen yeterlikleri, davranış yönetimi, çocuk ve yaratıcılık, okul öncesi eğitimde sorumluluk, çevre duyarlılığı ve farklılıklara saygı eğitimi, kaynaştırma eğitimi konularındaki becerilerini artırmayı hedeflemiştir. Çocuğu tanıma ve değerlendirmeye önceki programlardan daha fazla yer verilmiş, programın ve öğretmenin kendisini değerlendirmesine vurgu yapılmıştır. 2013 yılında yapılandırıcı yaklaşım odaklı tüm eğitim müfredatlarının güncellenmesi aşamasında Okul Öncesi Eğitim Programı da güncellenmiştir. Modern okul öncesi eğitim programlarının en iyi yönlerinden eklemelerle güncellenen program bu yönüyle eklettik bir modelde hazırlanmış olup amaç ve kazanım terk edilerek kazanım ve gösterge temelli oluşturulmuştur. Son olarak 1994 Okul Öncesi Eğitim Programı kapsamında hazırlanan kreş programı “0-36 Aylık Çocuklar İçin Eğitim Programı” adıyla güncellenmiştir. 2013 programında, 1989 programından itibaren uygulanan yıllık plan ve günlük plan kaldırılarak aylık plan, günlük eğitim akışı ve günlük etkinlik planı hazırlanması anlayışı benimsenmiştir. Önceki programlardan farklı olarak, farklı özel gereksinimli çocukları sınıf ortamında tanıma yolları belirtilmiş, ilgi köşeleri öğrenme merkezleri olarak yeniden yapılandırılmıştır.

2024 yılında güncellenen Okul Öncesi Eğitim Programı yapısı itibarıyla; daha önce ayrı değerlendirilen bir beceri alanını ilgili gelişim alanı kapsamında değerlendirme, bazı gelişim alanlarında kazanımları artırma, son Millî Eğitim Şûrasında alınan karar doğrultusunda değerler eğitimi ile bütünleştirme, etkinlik çeşitlerinden bazılarını yeniden yapılandırma gibi yenilikler barındırmaktadır (MEB, 2024).

Okul Öncesi Eğitime Erişim ve Okullaşma

Okul öncesi eğitim, niteliği itibarıyla akademik bilgi ve beceri öğretiminden ziyade davranış eğitimi ağırlıklı bir eğitim kademesidir. Ev temelli, doğa temelli ve kurum temelli yaklaşımlar gibi farklı modellerle verilebilecek okul öncesi eğitim hedef yaş grupları itibarıyla da içerisinde birbirinden çok

farklı özellikler barındırmaktadır. Örneğin 0-3 yaş çocuklarında verilecek bakım hizmetinin oranı, eğitim hizmetinden daha fazladır. Yaş büyüdükçe eğitim hizmeti oranı artarak ilkokuldan önce en yüksek seviyesine çıkmaktadır. Sosyolojik açıdan değerlendirirsek, kadınların iş hayatına katılım oranı yükseldikçe okul öncesi eğitimde küçük yaş eğitim talebi artmaktadır. Gelişmiş ülkelere göre kadın istihdam oranının düşük olduğu Türkiye’de 0-3 yaş başta olmak üzere 3 ve 4 yaş için eğitim talebinin nispeten düşük olduğu söylenebilir. Çocuk sahibi ailelerin bilinçlenmesi ve okul öncesi eğitim açısından bilgilendirilmesi çalışmalarının eğitim talebini artıracakları varsayılmaktadır.

Türkiye’de okul öncesi eğitim ile ilgili hizmet arzı son yarım asırda hızlanmış, bu durum halkın talebinden ziyade hükümet politikaları doğrultusunda gelişim göstermiştir. Doğrudan MEB bünyesinde kurum merkezli okul öncesi eğitimin yanında, ebeveynlerin eğitilmesi yoluyla ev merkezli, mobil araçların donatılması yoluyla gezici sınıflar, yaz kursları ve yasal düzenlemelerle işyeri merkezli eğitim modelleri uygulanmıştır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ruhsatıyla açılması gereken bakım ağırlıklı ve 0-3 yaşa hizmet eden kreş ve gündüz bakımevlerinin birçoğunda 3-6 yaş aralığına da hizmet verilmektedir. Bu kurumların yanında farklı bakanlıklar/belediyeler ve fabrikalar gibi personel sayısı yüksek olan özel sektör kuruluşları yönetiminde açılan okul öncesi eğitim kurumları son 10 yılda MEB sistemine entegre edilmiştir. Parçalı bir yapı arz eden okul öncesi eğitim hizmet sunumu bu entegrasyon ile daha derli toplu bir görünüm arz etmiştir.

Tablo 3. Tarihi Süreçte Türkiye’de Okul öncesi Eğitime İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Sayıları, Okullaşma Oranları ve Ülke Nüfusu

Eğitim- Öğretim Yılı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okullaşma Oranı (Brüt)	Ülke Nüfusu
1923-1924	5.880	136		13.464.564
1940-1941	1.690	60		17.820.950
1950-1951	1.760	71		20.947.188
1960-1961	2.730	104		27.754.820
1970-1971	10.714	743		35.605.176
1980-1981	43.545	2.874		44.736.957
1990-1991	113.388	6.624	4,60%	56.473.035
2000-2001	227.464	11.896	10,30%	64.729.501
2005-2006	550.146	20.910	19,90%	68.860.539
2010-2011	1.115.818	55.883	64,69%	73.722.988
2015-2016	1.209.106	72.228	70,19%	78.741.053
2020-2021*	1.225.981	95.049	61,22%	83.614.362
2022-2023	2.055.350	121.786	95,21%	85.279.553

* 2020-2021 yılı verisi COVID-19 nedeniyle önceki ve sonraki yıla göre büyük farklılıklar barındırmaktadır.

Kaynak: MEB, 2012; MEB 2023

Not: 2010/11-2022/23 yılları arasındaki okullaşma oranları sadece 5 yaş okullaşmaya kapsamaktadır.

Gelişmiş ülkelere kıyasla kadın istihdam oranının düşük olduğu Türkiye'de, özellikle 0-3 yaş başta olmak üzere, 3 ve 4 yaş için eğitim talebinin nispeten düşük olduğu söylenebilir.

Bugün ilkökul çağından önce okul öncesi eğitim alan son yaş olan 5 yaş grubu çocukların okullaşma oranı %100'e yaklaşmaktadır. Fakat sosyolojik ve ekonomik nedenlerle 3 ve 4 yaşlar için bu orana yakın zamanda ulaşılması mümkün gözükmemektedir. Yakın zamanlara kadar farklı yaşlar için istatistiki bilgilerin toplanmasında sıkıntılar olduğu için bu tür bilgilerin 3-5 veya 3-6 gibi belli bir aralığı gösterdiği unutulmamalıdır. Tarihi süreç içerisinde okul öncesi eğitimle ilgili istatistikler Tablo 3'te derlenmiştir.

Tablodaki tarihi süreç incelendiğinde 1960'a kadar, Cumhuriyetin ilk yılında anasınıflarında eğitim gören öğrenci sayısının yarısına bile ulaşamamıştır. 2000'li yıllara kadar 10 yıl aralıklarla gösterilen istatistiklerde 1980 ile 1990 arasında öğrenci sayısının yaklaşık 4 kat arttığı 1990 ile 2000 yılları arasında yaklaşık 2,5 kat arttığı görülmüştür. Okullaşma ve eğitime erişimin önündeki en büyük engellerden biri olan öğretmen atamaları konusunda 2000 yılından bugüne kadar yaklaşık 10 kat artış olduğu görülmektedir. Okullaşma oranlarındaki yükselişi hızlandıran bu gelişmeler 2020 yılında yaşanan küresel salgın ile duraklamış olsa da sonraki yıllarda yapılan çalışmalarla 2022-2023 eğitim öğretim yılı sonunda %95'e ulaşmıştır. Bu süreçte okul ve derslik sayısını artırmak amacıyla ilkökul bünyesinde bulunan anasınıflarının bağımsız anaokuluna çevrilmesi ile küçük ve dar mekânların da anasınıfına dönüştürülmesi gibi bazı standartlardan ödün verilme yoluna gidilmiştir. İlkokul ve diğer okulların bünyesinde bulunan anasınıflarının bağımsız anaokuluna dönüştürülmesi politikasından Mart 2023 itibarıyla vazgeçilmiştir.

Sonuç

Tarihi sürece bakıldığında niceliksel ilerlemenin yıllara dağılımında sıkıntılar olduğu görülmüştür. Okul öncesi eğitimin kalitesiyle ilgili yeterince araştırma bulunmaması nitelik yönünden durumun ortaya konulmasını güçleştirmektedir. Özel sektör kuruluşlarının çoğunluğunun Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olması ve başta lisans mezunu olmayan öğretmen istihdamı gibi birçok konuda MEB standartlarından daha esnek olması okul öncesi eğitimdeki nitelikle ilgili endişeleri akla getirmektedir. Sonuçta, bitirdiğimiz son eğitim öğretim yılı olan 2022-2023 itibarıyla okul öncesi eğitim bölümüne verilen derslik sayısı 61.213'ü resmî 36.829'u özel kurumlara ait olmak üzere toplam 98.042'dir. Aynı yıla ait toplam öğrenci sayısı dikkate alındığında sınıf başına düşen öğrenci sayısı 20,96'dır. Bu göstergeler niceliğin gücünü yansıtırken nitelikle ilgili soru işaretlerini de düşündürmektedir. Bu bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

Öneriler

- Türkiye’de okul öncesi eğitimin tarihi süreci incelendiğinde bu eğitim kademesine yeterince önem verilmediği görülmektedir. “Yapının temelini sağlam olması”, “yanlış iliklenen düğme” ve “fermuarın başlangıcı” metaforlarında olduğu gibi diğer eğitim kademeleri ve insan hayatının temelini oluşturan bu dönemle ilgili ciddi politikalar geliştirilmesi gerekmektedir.
- Türkiye’de okul öncesi eğitimin tarihi süreci incelendiğinde orta ve uzun vadeli planlamalar yapılmadığından hareketle politika yapıcıların inisiyatifine bırakılmadan orta ve uzun vadeli planların oluşturulması ve hayata geçirilmesi gerekmektedir.
- Tarihi süreçte oluşan birikimden yeterince faydalanmak için ilk çağlardan itibaren oluşturulmuş Türk kültür ve medeniyetiyle ilgili eserlerin okul öncesi eğitim bakış açısıyla yorumlanmasına dayalı bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir.
- Mevcut durum dikkate alındığında nicelikle ilgili atılımlardan ziyade niteliği önceleyen teorik ve uygulamalı çalışmalara ağırlık verilerek okul öncesi eğitimin genel çerçevesinde (amaçlar, ilkeler, kazanımlar, etkinlikler vb.) güncellemeler yapmak gerekmektedir.

Kaynakça

- Abdollahi, A. M., Li, X., Merikanto, I., Leppänen, M. H., Vepsäläinen, H., Lehto, R., & Roos, E. (2023). Comparison of actigraphy-measured and parent-reported sleep in association with weight status among preschool children. *Journal of Sleep Research*, 33(1). <https://doi.org/10.1111/jsr.13960>
- AÇEV. (2009). *Türkiye’de erken çocukluk eğitimi: Erişim, eşitlik ve kalite*. İstanbul: AÇEV
- AÇEV. (2023). AÇEV deprem bölgesinde. <https://www.acev.org/basin-bulteni/acev-deprem-bolgesinde/> adresinden erişildi.
- AÇEV. (2024). Her çocuk hayata eşit başlamayı hak eder! <https://www.acev.org/biz-kimiz/hakkimizda/> adresinden erişildi.
- Adalet Bakanlığı. (2023). *Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri*. <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cte-istatistikleri-bulteni29092022032841> adresinden 11.03.2024 tarihinde erişildi.
- Adıgüzel, S., Kizir, M., & Eratay, E. (2017). Ağır ve çoklu yetersizliği (AÇYE) olan bireylerle çalışan özel eğitim öğretmenlerinin yaşadıkları sorunların belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 45-59
- Ahad, A., & Benton, M. (2018). Mainstreaming 2.0. How Europe education system can boost migrant inclusion, Integration Futures Working Group, Migration Policy Institute Europe. *Brussels: Migration Policy Institute Europe*.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akçay, B. (2019). STEM etkinliklerinin anaokuluna devam eden 6 yaş çocukların problem çözme becerilerine etkisi. (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akçay-Malçok, B. & Ceylan, R. (2022). The effects of STEM activities on the problem-solving skills of 6-year-old preschool children. *European Early Childhood Education Research Journal*, 30(3), 423-436.
- Akıncı Düzel, S., & Girgin Akın, N. (2024). Okul öncesi dönemde eğitim alan özel gereksinimli çocukların eğitiminde yaşanan problemler üzerine yayımlanan araştırmaların incelenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, 5(2), 70-82.
- Akıncı-Düzel, S. (2023). *Okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli çocukların okula uyum durumlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Aktekin, S. (Ed.). (2017). *Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenler için el kitabı*. Ankara: MEB.
- Al-Malah, D. Majeed, B. & H. T. ALRikabi. (2023). Enhancement the educational technology by using 5g networks. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 18(01), 137-151.
- Alpöge, G. (2011). *Okul öncesinde değer eğitimi*. İstanbul: Bilgi.
- Altunay, E. & Özer, M. (2021). Okul öncesi eğitim kurumları rehberlik ve denetim rehberinin incelenmesi. *E-Uluslararası Pedagoji Dergisi (e-upad)*, 1(2), 1-21. <https://trdoi.org/10.27579808/e-ijpa.21> adresinden erişildi.
- Ang, L., Lipponen, L., & Yin, S. (2020). Critical reflections of early childhood care and education in Singapore to build an inclusive society. *Policy Futures in Education*, 19(2), 139-154. <https://doi.org/10.1177/1478210320971103>
- Aras, S. (2016). Free play in early childhood education: A phenomenological study. *Early Child Development and Care*, 186(7), 1173-1184.
- Aras, S., Ülker, A., & Altun, D. (2023). Okul Öncesi Eğitim Programı’nın K12 beceriler çerçevesi Türkiye bütüncül modeline göre incelenmesi [Özel Sayı]. *Millî Eğitim Dergisi*, 52, 791-812. DOI: 10.37669/milliegitim.1309000
- Archambault, J., Côté, D., & Raynault, M. F. (2020). Early childhood education and care access for children from disadvantaged backgrounds: Using a framework to guide intervention. *Early Childhood Education Journal*, 48, 345-352. <https://doi.org/10.1007/s10643-019-01002-x>
- Arı, M. M., Kerigan, B., Duran, & Karasu, K. T. Ç. (2021). Comparison of social skills of 4-5 years old children who receive high scope education and who do not. *Sports, Education and Child*, 1(1), 55-66. <https://doi.org/10.5505/sec.2021.98608>
- Arslan, Ü., & Ergül, M. (2022). Mülteci öğrencilerin eğitimlerinde yaşadıkları sorunlar: Öğretmenlerin perspektifinden bir delphi çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (54), 1-31.
- Arslan, Z. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin 2013 okul öncesi eğitim programını uygulamada karşılaştıkları sorunların düzeyi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Aşkar, P., Topçu, H. İ., Altun, A., Cırık, İ., & Kandırmaz, M. (2023). K12 beceriler çerçevesi Türkiye bütüncül modeli. *Millî Eğitim Bakanlığı*.

- Avrupa Birliği Başkanlığı. (2024). Katılım müzakerelerinde mevcut durum. <http://www.ab.gov.tr/index.php?l=1&p=65> adresinden erişildi.
- Awuah, W. A., Adebusoeye, F. T., Ferreira, T., Azeem, S., Bharadwaj, H. R., Akpan, A. A., ... & Isik, A. (2023). The unmet surgical needs of global refugee populations: A perspective review. *SAGE Open Medicine*, 11, 1-13. <https://doi.org/10.1177/20503121231204492>
- Aydın, M. Z., & Gürler Ş. A. (2013). *Okulda değerler eğitimi: Yöntemler-etkinlikler-kaynaklar*. Ankara: Nobel Yayın.
- Aydın, T. (2019). STEM uygulamalarının okul öncesi öğrencilerinin bilimsel süreç becerileri ve bilişsel alan gelişimlerine etkisi. (Yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Aydın-Kılıç, Z.N. (2023). Ayrımcılık Karşıtı Eğitim Programının (AYKEP) çocukların farklılıklara saygı ve empati becerilerine etkisinin incelenmesi. (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, H., & Kaya, Y. (2019). Education for Syrian refugees: The new global issue facing teachers and principals in Turkey. *Educational Studies*, 55(1), 4671. <https://doi.org/10.1080/00131946.2018.1561454>
- Azamet-Gündüzlü, C. (2023). Atık malzemelerle yapılan STEM eğitiminin okul öncesi öğrencilerinin bilimsel süreç becerileri ve gelişim becerileri üzerine etkisi. (Yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- Bach, D. & Christensen, S. (2016). Battling the tiger mother: pre-school reform and conflicting norms of parenthood in Singapore. *Children & Society*, 31(2), 134-143. <https://doi.org/10.1111/chso.12162>
- Bacigalupa, C. D. (2005). Kindergartners' understandings of stories with prosocial themes. (Doktora tezi). University of Minnesota, Minnesota.
- Bakkaloğlu, H. (2013). Ebeveynlerin gözüyle özel gereksinimli çocukların erken müdahaleden okul öncesi programlara geçiş süreci. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 311-327
- Bal, Ç. (2023). Erken çocukluk eğitimcilerine yönelik hazırlanan ön yargısız eğitim programının öğretmenler ve çocuklar üzerindeki etkisinin incelenmesi. (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balat, G.U. & Dağal, A. B. (2009). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*, 44(9), 1175.
- Bardak, M. & Topaç, N. (2022). Türkiye'deki okul öncesi öğretmenliği lisans programlarının öğretim elemanları açısından incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 111-139.
- Bardak, M. (2019). *Osmanlı'da modern okul öncesi eğitim (1908-1918)*. Ankara: Alalma Yayınları.
- Bardak, M. (2023). Ana Muallime Mektebi. *Türk Maarif Ansiklopedisi*. Maarif Vakfı Yayınları. <https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/ana-muallime-mektebi> adresinden erişildi.
- Bardak, M., & Topaç, N. (2022). Türkiye'deki okul öncesi öğretmenliği lisans programlarının öğretim elemanları açısından incelenmesi. *KSÜ Eğitim Dergisi*, 4(1), 111-139.
- Basham, P., Merrifield, J., & Hepburn, C. R. (2007). *Home schooling: From the extreme to the mainstream*. Vancouver: Fraser Institute.
- Başkonak, M. (2019). *Türkiyede işitme engellilerin din eğitimi*. Eğitim Yayınları.
- Baz, B. (2021). COVID-19 salgını sürecinde öğrencilerin olası öğrenme kayıpları üzerine bir değerlendirme. *Temel Eğitim Dergisi*, 3(1), 6-19. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.3.1.3>
- Beirens, H., Hughes, N., Hek, R., & Spicer, N. (2007). Preventing social exclusion of refugee and asylum seeking children: Building new networks. *Social Policy and Society*, 6(2), 219- 229.
- Berk, L. E. (2013). *Child development (9th ed.)*. Pearson Education.
- Berkowitz, M. W. (2011). What works in values education. *International Journal of Educational Research*, 50(3), 153-158. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2011.07.003>
- Berlinski, S., Galiani, S., & Gertler, P. (2009). The effect of pre-primary education on primary school performance. *Journal of Public Economics*, 93(1-2), 219-234. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2008.09.002>
- Bin, Z. (2016). Study on the model of preschool education in finland. *Asian Social Science*, 12(10), 163. <https://doi.org/10.5539/ass.v12n10p163>
- Binkley, M., Erstad, O., Herman, J., Raizen, S., Ripley, M., Miller-Ricci, M., & Rumble, M. (2012). Defining Twenty-First Century Skills. Griffin, P., McGaw, B., Care, E. (Ed.) içinde *Assessment and Teaching of 21st Century Skills*. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2324-5_2
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. (1989, November 20). *Convention on the rights of the child*. United Nations, Treaty Series, 1577, 3. <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx> adresinden erişildi.
- Bredenkamp, S. (2015). *Effective practices in early childhood education: Building a foundation*. Pearson.
- Brock, B. L., & Grady, M. L. (2005). *Developing a teacher induction plan: A guide for school leaders*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The Lancet*, 395(10227), 912-920. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30460-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30460-8)
- Burgess, K. B., Wojslawowicz, J. C., Rubin, K. H., Rose-Krasnor, L. ve Booth La Force, C. (2006). Social information processing and coping strategies of shy/withdrawn and aggressive children: does friendship matter? *Child Development*, 77(2), 371-383. Doi:10.1111/j.1467-8624.2006.00876.x
- Busch, J., Cabrera, N., Ialuna, F., Buchmüller, T., & Leyendecker, B. (2022). Refugee children's early development during attendance of specialized preschool programs and transition into first grade in Germany. *Early Education and Development*, 33(8), 1304-1325. <https://doi.org/10.1080/10409289.2021.1970427>
- Bybee, R. W. (2013). *The case for STEM education: Challenges and opportunities*. USA, NSTA Press. ISBN: 978-1-936959-25-9.
- Can, E. ve Kılıç, Ş. (2019). Okul öncesi eğitim: Temel sorunlar ve çözüm önerileri [Temel Eğitim Özel Sayısı]. *Milli Eğitim Dergisi*, 483-519.
- Can, E., & Serençelik, G. (2017). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin okul yönetimine katılımlarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 525-542.
- Carneiro, P., Heckman, J. J., & Vytlacil, E. (2003). Understanding what instrumental variables estimate: Estimating marginal and average returns to education. *processed, University of Chicago, The American Bar Foundation and Stanford University, July, 19*.
- Clark, H., Coll-Seck, A. M., Banerjee, A., Peterson, S., Dalglis, S. L., Ameratunga, S., ... & Costello, A. (2020). A future for the world's children? A WHO-UNICEF-Lancet Commission. *The Lancet*, 395(10224), 605-658. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(19\)32540-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(19)32540-1)
- Cluver, L., Lachman, J. M., Sherr, L., Wessels, I., Krug, E., Rakotomalala, S., ... & Butchart, A. (2020). Parenting in a time of COVID-19. *Lancet*, 395: e64, [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30736-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30736-4)
- Cornelissen, T., Dustmann, C., Raute, A., & Schönberg, U. (2018). Who benefits from universal child care? Estimating marginal returns to early child care attendance. *Journal of Political Economy*, 126(6): 2356-2409. <https://doi.org/10.1086/699979>
- Courtney, D., Watson, P., Battaglia, M., Mulsant, B. H., & Szatmari, P. (2020). COVID-19 impacts on child and youth anxiety and depression: challenges and opportunities. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 65(10), 688- 691. <https://doi.org/10.1177/0706743720935646>
- Cowling, M. M., & Anderson, J. R. (2021). Teacher perceptions of the barriers and facilitators of education amongst Chin refugees in Malaysia: A qualitative analysis. *Asian American Journal of Psychology*, 12(3), 161-175. <https://doi.org/10.1037/aap0000224>
- Cömert, D. ve Güleç, H. (2004). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımının önemi: öğretmen-aile-çocuk ve kurum. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 131-145.
- Criollo-C, S., Guerrero-Arias, A., Jaramillo-Alcázar, Á., & Luján-Mora, S. (2021). Mobile learning technologies for education: Benefits and pending issues. *Applied Sciences*, 11(9), 4111.
- Çelik, F., & Çakmak, A. (2023). Öğreticilerin gözünden 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programındaki soyut kavramların öğretimi üzerine nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 21(45), 1-34. <https://doi.org/10.34234/ded.1182442>
- Çitak-Yıldız, M. (2020). *Okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık geliştirme konusundaki görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi.
- Çiçekli, B. (2016). *Yabancılar ve mülteciler hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Çobanoğlu, R., Yıldırım, A., & Aydın, Y. Ç. (2020). Okul öncesi eğitimin niteliğine bir bakış: Aileler, öğretmenler ve çalışma koşulları ile ilgili sorunlar. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 407-430.
- Çullu, F. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimine yönelik görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Delalibera, B. R., & Cavalcanti, F. P. (2019). Early childhood education and economic growth. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 98(C), 82-104.
- Demir, S., & Kale, M. (2019). İlkokullarda özel eğitim sınıflarında karşılaşılan sorunların incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 354-373.
- Demircioğlu, İ., & Tokdemir, M. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Demirel, O. N. (1995). Öğretmenlik mesleğine yönelen eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyo-ekonomik, psikolojik ve kültürel özellikleri üzerine bir araştırma. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Deniz-Özgök, A. (2019). 60-75 aylık çocukların STEM etkinliklerinde problem çözme ve bilişsel düşünme becerilerinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- DİB. (Diyanet İşleri Başkanlığı). (2022). *4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programı*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı Yayını.
- DİB. (Diyanet İşleri Başkanlığı). (2023a). *4-6 yaş grubu Kur'an-ı kerim öğretim programı*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı Yayını.

- DİB. (Diyanet İşleri Başkanlığı). (2023b). *2023 yılı idare faaliyet raporu*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı Yayını.
- Diken, İ.H. (2009). Erken tanımlama ve erken eğitim, S. Batu (Ed.), *0-6 Yaş arası Down sendromlu çocuklar ve gelişimleri içinde* (s. 401-415). Ankara: Kök Yayıncılık
- Dılmaç, B. (2007). Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması. (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dinç, K. (2024). Diyanet işleri başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an kursları. <https://yayin.diyamet.gov.tr/makale/diyanet-isleri-baskanligi-4-6-yas-grubu-kuran-kurslari/kadir-dinc-dib-egitim-hizmetleri-genel-muduru/egitim/2269/64>
- Dirican, R., & Deniz, Ü. (2020). Felsefe etkinliklerinin okul öncesi dönem çocukların felsefi tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(1), 421- 430. DOI: 10.24106/kefdergi.3625
- Division For Early Childhood/National Association For The Education For Young Children (DEC/NAEYC). (2009). *Early childhood inclusion: A joint position statement of the Division for Early Childhood (DEC) and the National Association for the Education of Young Children (NAEYC)*. Chapel Hill, NC: Author
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2023). *Diyanet İşleri Başkanlığı 2022 yılı idare faaliyet raporu*. 18 Mart 2024 tarihinde <https://stratejigelistirme.diyamet.gov.tr/sayfa/57/istatistikler> adresinden erişildi.
- Doğan, E. (1995). *Okul-aile iletişimin engelleri*. (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Duncan, G. J. & Magnuson, K. (2013). Investing in preschool programs. *Journal of Economic Perspectives*, 27(2), 109-132. <https://doi.org/10.1257/jep.27.2.109>
- Durkin, A. (2018). Can providing young children with opportunities to participate in STEM activities encourage cooperative learning?. (Yüksek lisans tezi). Hofstra University.
- Duymuş, H. (2016). *Okulöncesi eğitim kurumlarında yapısal ve dış mekân tasarımı*. Adana: Karahan Kitabevi Yayınları.
- Dünya Bankası. (2013). *Türkiye'de erken çocukluk eğitiminin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi* (Rapor No. 77723-TR). World Bank Group.
- Education Audiovisual And Culture Executive Agency. (2019). Öğretmenler ve eğitim personeli. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teachers-andeducation-staff-99_tr adresinden erişildi.
- Einarsdóttir, J. (2013). Early childhood teacher education in the nordic countries. *European Early Childhood Education Research Journal*, 21(3), 307-310. <https://doi.org/10.1080/1350293x.2013.814321>
- El Hassan, K. & Kâhil, R. (2005). The effect of "living values: an educational program" on behaviors and attitudes of elementary students in a private school in Lebanon. *Early Childhood Education Journal*. 33, 81-90.
- EPDAD. (2024). Akredite edilen programlar. <https://epdad.org.tr/icerik/akredite-edilen-programlar> adresinden erişildi.
- Erata, F. (2018). Okul öncesi eğitimde alan gezilerinin uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Erata, F., & Özbey, S. (2020). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların psikolojik sağlık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Pearson Journal*, 5(9), 125-151. <https://doi.org/10.46872/pj.171>
- Erata, F., & Özbey, S. (2021). *Okul öncesi eğitim kurumlarında sınıf. Erken çocukluk eğitimine giriş* (s. 259-297), Ankara: Eğiten Kitap.
- Erden, E. (2010). Problems that preschool teachers face in the curriculum implementation. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, M.B., Çevik, N., Yıldırım, E., Eren, H., Erkol, E.D., Düzenli, H., Yağcı, M., Özek, İ., Kale-Karaaslan, ... Ü., Kahramantekin, A. (2021). Okul Öncesinde Ortaöğretime Farklı Disiplinlerde STEM Eğitimi Uygulamaları. İçinde İ. Saralar-Aras (Ed.). *Okul Öncesinde STEM Çalışmaları* (160-182). Millî Eğitim Bakanlığı-Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. http://fclturkiye.eba.gov.tr/wp-content/uploads/2022/10/Okul-oncesinden-ortaogretime-farkli-disiplinlerde-stem-eg%CC%86itimi-uygulamaları_final.pdf adresinden 02 Mart 2024 tarihinde erişildi.
- Erikson, E. H. (1994). *Identity and the life cycle*. WW Norton & Company.
- Eşme, İ. (1999). Bugünün öğretmen yetiştirme modeli: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(11), 141-152.
- Etherington, M. (2013). Values education: Why the teaching of values in schools is necessary, but not sufficient. *Journal of research on Christian education*, 22(2), 189-210.
- Fegert, J. M., Diehl, C., Leyendecker, B., Hahlweg, K., & Prayon-Blum, V. (2018). Psychosocial problems in traumatized refugee families: overview of risks and some recommendations for support services. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 12, 1-8. <https://doi.org/10.1186/s13034-017-0210-3>
- Frankel, E. B., Gold, S. & Ajodhia-Andrews, A. (2010). International preschool inclusion: bridging the gap between vision and practices. *Young Exceptional Children*, 13(5), 2-16. Doi:10.1177/1096250610379983
- Freud, S. (1996). *The interpretation of dreams*. New York: Gramercy Books.
- Friend, M. (2006). *Contemporary perspectives for school professionals*. USA: Pearson Education.
- Gazali, İ. (2014). *Eyyühe'l veled* (Çev. Süleyman Çerağ, Hazır. Hasan Küçük). İstanbul: Marifet Yayınları.

- Gelen, İ. (2019). Finlandiya eğitim sistemi. https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/ismail_gelen/134646/FINLAND%20IG.pdf adresinden erişildi.
- Gencer, E. G., Korlu, Ö., Kesbiç, K., Akay S. S., Kotan, H., & Arık, B.M. (2023). Eğitim izleme raporu 2023. Eğitim Reformu Girişimi. <https://www.egitimreformugirisimi.org/wpcontent/uploads/2023/12/EgitimIzlemeRaporu2023.pdf> adresinden erişildi.
- Gencer, E., Kesbiç, K., & Arık, B. M. (2021). Covid-19 etkisinde Türkiye’de eğitim. TÜSİAD-ERG. <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/10820-tusiad-erg-covid-19-etkisinde-turkiye-de-egitim> adresinden erişildi.
- Goldfield, G. S., Harvey, A., Grattan, K. P., & Adamo, K. B. (2012). Physical activity promotion in the preschool years: a critical period to intervene. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 9(4), 1326-1342. <https://doi.org/10.3390/ijerph9041326>
- Goodwin-Gill, G. S., McAdam, J., & Dunlop, E. (2021). *The refugee in international law*. Oxford University Press.
- Gök, G. (2009). *Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri* (Yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi
- Gökkaya, Y. & Duman, G. (2022). Okul öncesi eğitimde kullanılan eğitsel etkinlik uyarlamalarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 43-58.
- Göle, M., & Temel, F. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin nitelikli bir okul öncesi eğitim programında bulunması gereken özelliklere ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 63-684.
- Graham, H. R., Minhas, R. S., & Paxton, G. (2016). Learning problems in children of refugee background: A systematic review. *Pediatrics*, 137(6): e20153994.
- Greenberg, M. T., Weissberg, R. P., Zins, J. E., Fredericks, L., Resnik., H., & Elias, M. J. (2003). Enhancing school-based prevention and youth development through coordinated social, emotional, and academic learning, *American Psychologist*, 58(6/7), 466-474.
- Gupta, A. (2017). How neoliberal globalization is shaping early childhood education policies in India, China, Singapore, Sri Lanka and the Maldives. *Policy Futures in Education*, 16(1), 11-28. <https://doi.org/10.1177/1478210317715796>
- Güçlü, M., & Altan, A. E. (2020). Türkiye’de okul öncesi eğitim alanında görülen sorunlar üzerine genel bir değerlendirme, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(69), 1052-1062.
- Güçlü, N. (2004). Öğretmenlik mesleğine başlarken yeni öğretmenlerin örgütsel sosyalleşmeleri. S. Şule Erçetin. (Ed.) içinde, *İlk günden başöğretmenliğe* (s.15-36). Ankara: Asil Yayıncılık.
- Güldemir, S. (2019). Okul öncesi eğitiminde STEM etkinliklerinin yaratıcılığa etkisi (Yüksek lisans tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Rize.
- Güler, H. (2023). Okul öncesinde 21. yüzyıl becerilerine ulaşmada STEM yaklaşımı. (Doktora tezi). Ordu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ordu.
- Güngör, T. A. G., & Pehlivan, O. (2021). Kapsayıcı eğitimin Türk eğitim sistemindeki yeri ve önemi. *Studies in Educational Research and Development*, 5(1), 48-71. <https://serd.artvin.edu.tr/en/download/article-file/1416759>
- Günindi, Y. (2015). Preschool children’s perceptions of the value of affection as seen in their drawings. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 7(3), 371-382.
- Güzelyurt, T., Dayanan, F., Çakır, S., & Ahmetoğlu, A. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme merkezlerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 2(1), 62-75.
- Halstead, J.M., & Pike, M.A. (2006). *Citizenship and moral education: Values in action*. Cornwall: Routledge.
- Hayata Destek. (2023). *Acil durum raporu*. https://twitter.com/prof_mahmutozter/status/1633716989649731584?s=21&t=QtCLmFufsCQvOHdz2zeVfw adresinden erişildi.
- Hayber, B. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin kurumlarında yaşadıkları sorunlar. *Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 16-25.
- Heckman, J. & Masterov, D. (2007). The productivity argument for investing in young children. *Review of Agricultural Economics*, 29(3), 446-493. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9353.2007.00359.x>
- Heckman, J. J. (2000). Invest in the very young. *Economics of Education Review*, 19(2), 105-118.
- Heckman, J. J., & Masterov, D. V. (2007). The productivity argument for investing in young children. *Review of Agricultural Economics*. 29(3). 446-93.
- Heckman, J. J., Moon, S. H., Pinto, R., Savelyev, P. A., & Yavitz, A. (2009). The rate of return to the high/scope perry preschool program. <https://doi.org/10.3386/w15471>
- Heynen, E., Bruls, V., van Goor, S., Pat-El, R., Schoot, T., & van Hooren, S. (2022). A music therapy intervention for refugee children and adolescents in schools: a process evaluation using a mixed method design. *Children*, 9(10), 1434. 17 Nisan 2024 tarihinde <https://doi.org/10.3390/children9101434> <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden erişildi.
- Hohensee, J. B., & Derman-Sparks, L. (1992). *Implementing an anti-bias curriculum in early childhood classrooms*. ERIC Digest.

- Kale, M., Nur, İ. ve Kara, İ. (2017). Okul öncesinde kaynaştırma eğitimi üzerine bir çalışma: Tezlerde sunulan önerilerin uygulamalara yansımaları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 220-234. DOI: 10.17679/inufed.306517
- Kanat, T., & Arcagök, S. (2022). Effects of forests school practices on preschool children. *Eğitim Bilim ve Araştırma Dergisi*, 3(1), 167-195. <https://doi.org/10.54637/ebad.1074499>
- Kanyılmaz-Canlı, E.S. (2022). Orman okulu temelli prososyal destek programının 4-6 yaş çocuklarının prososyal davranışlarına etkisi. (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kap, D. (2014). Suriyeli mülteciler: Türkiye'nin müstakbel vatandaşları. *Akademik Perspektif*, 1(3), 30-35. 17 Nisan 2024 tarihinde [https://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35\(1\).pdf](https://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35(1).pdf) adresinden erişildi.
- Kapucu, R., Aydoğdu, A., & Benli, A. N. (2020). Ortaokul kademesinde kaynaştırma eğitimi gören öğrencilerin uyum becerilerine ilişkin öğrenci öğretmen, veli ve öğrenci görüşleri: Bir durum çalışması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 34-47.
- Kara, İ. (2012). Bir eğitim tasavvuru olarak mahalle/Sıbyan mektepleri. *Dergâh Yayınları*.
- Karaboğa, İ. (2023). Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi programının okul öncesi dönem çocuklarının dinleme becerilerine etkisinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gaziantep.
- Karadağ, F., & Demirtaş, V.Y. (2018). Çocuklarla Felsefe Öğretim Programı'nın okul öncesi dönemdeki çocukların eleştirel düşünme becerileri üzerindeki etkililiği. *Eğitim ve Bilim*, 43(195), 19-40. DOI:10.15390/EB.2018.7268
- Karademir, A. (2021). Beyond COVID-19 pandemic: Changes in interaction pattern between children and caregivers. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 8[Özel Sayı], 99-117.
- Karademir, A., Yaman, F., & Saatçioğlu, Ö. (2020). Challenges of Higher education institutions against COVID-19: The case of Turkey. *Journal of Pedagogical Research*, 4(4), 453-474.
- Karan, Ş. (2021). Dijital Çağda Çevrim İçi Uzaktan Okul Öncesi Eğitimi. Fatma Alisinanoğlu (Ed.) içinde, *Okul öncesi dönemde çevrim içi uzaktan eğitim*. (s.1-17). Ankara: Nobel.
- Karcı, E. (2021). *Annelerin özel gereksinimli çocukların okul öncesi eğitim kurumlarına yerleştirilmelerine ilişkin görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Kaya, D., & Gündüz, M. (2015). Alternatif eğitim ve toplumsal değişim üzerindeki etkisi: Waldorf Okulları örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(205), 5-25.
- Kaya, İ. (2005). *Anasınıfı öğretmenlerinin kaynaştırma (entegrasyon) eğitimi uygulamalarında yeterlilik düzeylerinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Kaya, K. (2022). Okul öncesi eğitimde öğretmen veli çatışma durumlarının incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yozgat Bozok Üniversitesi, Yozgat.
- Kaya, N. (2013). *Okul öncesi öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar ve hizmet içi eğitim ihtiyaçları araştırma raporu*. <http://www.academia.edu/6954387/> adresinden erişildi.
- Kaymaz, M., & Öztürk, N. (2019). *İnsani sermayeye kritik yatırım: Erken çocukluk eğitimi*. SETA.
- Kılıç, Ş. (2019). Okul Öncesi eğitimde temel sorunlar ve çözüm önerileri. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırklareli.
- Killoran, I., Tymon, D., & Frempong, G. (2007). Disabilities and inclusive practices within Toronto preschools. *International Journal of Inclusive Education*, 11(1), 81-95.
- Kirova, A. (2010). Children's representations of cultural scripts in play: Facilitating transition from home to preschool in an intercultural early learning program for refugee children, diaspora. *Indigenous, and Minority Education*, 4(2), 74-91. <https://doi.org/10.1080/15595691003635765>
- Kneebone, S. (2009). Introduction: refugees and asylum seekers in the international context - rights and realities. *Refugees, Asylum Seekers and the Rule of Law*, 1-31. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511576805.003>
- Knight, S. (2013). *Forest school and outdoor learning in the early years*. Washington, DC: Sage.
- Kocaoğlu, A., Acartürk, H. T., İskenderoğlu, A., & Çelenk, H. B. (2023). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 47-69.
- Koçak, N., Ergin, B., & Yalçın, H. (2014). 60-72 aylık çocukların Türkçe dil kullanımı düzeyleri ve etki eden faktörlerin incelenmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 100(4). <https://doi.org/10.18493/kmusekad.95564>
- Koçyiğit, S. (2015). Anasınıflarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmenrehber öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(1), 391- 415.
- Kohan, W.O. (2014). *Philosophy and childhood: Critical perspectives and affirmative practices*. New York: Palgrave. ISBN: 9781137469168
- Koru, N. B. (2022). Kur'an kursları zorunlu okul öncesi eğitimden sayılabilir mi <https://www.ilkeanaliz.net/2022/12/16/kuran-kurslari-zorunlu-okul-oncesi-egitimden-sayilabilir-mi/> adresinden erişildi.
- Kozal, Ö., Çırak, M., Bayçelebi, Y. ve Alay, E. (2022). Özel gereksinimli okul öncesi öğrenci velilerinin özel eğitime ilişkin görüşleri: fenomenolojik bir araştırma. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(13), 384-394, DOI: 10.57135/jier.1171209

- Kurt, Ş. H. (2022). Okul öncesi sınıflarında oyun zamanı: öğretmen ve çocuğun başlattığı etkileşimler bağlamında öğretmen rolleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 176-192.
- Lai, E.R., & Viering, M. (2012). *Assessing 21st century skills: Integrating research findings*. Vancouver, B.C.: National Council on Measurement in Education.
- Lei, W. (2023). Does preschool education experience help disadvantaged students become academically resilient? Empirical evidence from CEPS data. *Best Evidence in Chinese Education*, 13(1), 1665-1670. <https://doi.org/10.15354/bece.23.ar026>
- Levesque, J.-F., Harris, M. F., & Russell, G. (2013). Patient-centred access to health care: Conceptualising access at the interface of health systems and populations. *International Journal for Equity in Health*, 12(1), 18-26. <https://doi.org/10.1186/1475-9276-12-18>
- Lipman, M. (2003). *Thinking in education*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lovat, T., & Toomey, R. (2009). *Values education and quality teaching*. Netherlands: Springer.
- Määttä, S., Lehto, R., Nislin, M., et al. (2015). Increased health and well-being in preschools (DAGIS): Rationale and design for a randomized controlled trial. *BMC Public Health*, 15(402). <https://doi.org/10.1186/s12889-015-1744-z>
- Magnuson, K., Ruhm, C., & Waldfogel, J. (2007). Does prekindergarten improve school preparation and performance? *Economics of Education Review*, 26(1), 33-51. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2005.09.008>
- Maarif Nezareti. (1914). İbtidai Mektepler Ders Müfredatı. Matbaa-i Amire, İstanbul.
- McBrien, J. L. (2005). Educational needs and barriers for refugee students in the united states: A review of the literature. *Review of Educational Research*, 75(3), 329-364. <https://doi.org/10.3102/00346543075003329>
- McCoy, D. C., Yoshikawa, H., Ziol Guest, K. M., Duncan, G. J., Schindler, H. S., Magnuson, K., ... & Shonkoff, J. P. (2017). Impacts of early childhood education on medium- and long-term educational outcomes. *Educational Researcher*, 46(8), 474-487. <https://doi.org/10.3102/0013189x17737739>
- MEB. (1925) Tamimler Kısmı. *Maarif Vekaleti Tebliğler Mecmuası*, (11).
- MEB. (1930) Tamimler Kısmı. *Maarif Vekaleti Tebliğler Mecmuası*, (1).
- MEB. (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1739.pdf> adresinden 08.03.2024 tarihinde erişildi.
- MEB. (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>
- MEB. (1983). Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu.
- MEB. (2006). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/05/20060531-2.htm>
- MEB. (2008). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikler*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2010). *2010/53 sayılı ilk ders genelgesi*. https://sabancimtal.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/41/01/342410/dosyalar/2019_03/20091637_degerler_egitimi_genelge.pdf adresinden 13.03.2024 tarihinde erişildi.
- MEB. (2012). *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2006/07* https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_12/06020711_meb_istatistikleri_organ_egitim_2006_2007.pdf adresinden erişildi.
- MEB. (2013). *MEB Okul Öncesi Eğitim Programı*. https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195712275243-okuloncesi_egitimprogrami.pdf adresinden erişildi.
- MEB. (2013). *Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi*. http://fethiye.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_10/02093016_scannedimage24.pdf adresinden erişildi.
- MEB. (2016). Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi PICTES. 17 Nisan 2024 tarihinde <https://pictes.meb.gov.tr/izleme> adresinden erişildi.
- MEB. (2017). *Okul öncesi öğretmeni özel alan yeterlikleri*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2020). Uzaktan eğitim 30 Nisan'a kadar devam edecek. <https://www.meb.gov.tr/uzaktan-egitim-30-nisana-kadar-devam-edecek/haber/20585/tr> adresinden erişildi.
- MEB. (2021) *Geçmişten Günümüze Millî Eğitim Şuraları. Talim ve Terbiye Kurulu*. <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>
- MEB. (2023). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2022/2023*. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=508 adresinden erişildi.
- MEB. (2023a). Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Bakan Tekin, 2023-2024 eğitim öğretim yılı açılış törenine katıldı. <https://www.meb.gov.tr/cumhurbaskani-erdogan-ve-bakan-tekin-2023-2024-egitim-ogretim-yili-acilis-torene-katildi/haber/30926/tr> adresinden erişildi.
- MEB. (2023b). 6 Şubat depremi sonrası eğitim-öğretim ile ilgili alınan kararlar. 24 Nisan 2023 tarihinde erişildi.
- MEB. (2023c). *Geçmişten günümüze Millî Eğitim Şuraları. Talim Terbiye Kurulu*. <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328> adresinden erişildi.
- MEB. (2024) *Okul Öncesi Eğitim Programı*. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenenokul-oncesiegitim-programi.pdf> adresinden erişildi.
- MEB. (2024a). *2023 yılı birim faaliyet raporu*. https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_03/28121218_2023birimfaaliyet.pdf adresinden erişildi.

- MEB. (2024b). Erken Çocukluk Eğitimi Daire Başkanlığı. <https://tegm.meb.gov.tr/www/erken-cocukluk-egitimi-daire-baskanligi/icerik/185> adresinden erişildi.
- MEB. (2024c). 2024 öğretmen atamalarında okul öncesi öğretmenliği kontenjan tahmini ve talepler! <https://www.mebpersonel.org/ogretmen-atamaları/2024-ogret> adresinden erişildi.
- MEB. (2024d). *Deprem bölgesi iller raporu*. <https://www.meb.gov.tr/meb-deprem-bolgesi-illeri-raporunu-yayimladi/haber/32551/tr> adresinden erişildi.
- MEB. (2024e). *Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları çocuk kulüpleri yönergesi*. <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1706.pdf> adresinden erişildi.
- Mencious, L. (1997). *Moral education: A comparative study of the Confucian Plutonic and Kohlbergian approaches*. Ann Arbor, MI: UMI dissertation services.
- Metin, Ş. & Özyayın, L. (2018). Kaynaştırma öğrencisi olan okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi uygulamaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(29), 453-476.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenen-okuloncesiegitimprogrami.pdf> adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. (2014, 26 Temmuz). *T.C. Resmî Gazete* (Sayı: 29072). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2023, 14 Ekim). *Resmî Gazete* (Sayı:32339). Ekim 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/10/20231014-1.htm>
- Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü (2024). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. 28 Şubat 2024 tarihinde <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenenokuloncesiegitimprogrami.pdf> adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı-Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (2016). *STEM eğitimi raporu*. 2 Mart 2023 tarihinde https://yegitek.meb.gov.tr/STEM_Egitimi_Raporu.pdf adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Temel Kanunu (METK). (1973, 24 Haziran). *T.C. Resmî Gazete* (Sayı: 14574). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1739&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden erişildi.
- Ministry of National Education (MoNE, October 12). *Çocuğun olduğu her yerdeyiz [We are everywhere with children]*. MoNE. <https://www.meb.gov.tr/cocugun-oldugu-heryerdeyiz/haber/21829/tr> adresinden erişildi.
- Mohr Lone, J. (2020). *Filozof çocuk*. (6.Baskı). (Çev. G. Arıkan). Sola Yayınları.
- Munoz-Najar, A., Sanzana, A. G., Hasan, A., Romani, C., Cristobal J., Wagner De J. P. & Akmal, M. (2022). *Remote Learning During COVID-19: Lessons from Today, Principles for Tomorrow* (English). World Bank Group, Washington, D.C.
- Neuman, S. B., & Roskos, K. (2005). Whatever happened to developmentally appropriate practice in early literacy? *YC Young Children*, 60(4), 22.
- Nguyen, A. (2022). Children have the fairest things to say: Young children's engagement with anti-bias picture books. *Early Childhood Education Journal*, 50(5), 743-759. DOI:10.1007/s10643-021-01186-1 811
- OCHA. (2023, 5 Mayıs). *Türkiye earthquake response 3W: Ongoing and completed activities*. Ekim 2023, <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoieYzYwMWE1MzMtNDA5MC00MjQ0LWE5OTYtNDI2MG10YmRjY2FjIiwidCI6IjBmOWUzNWwRiLTUONGYtGY2MC1iZGNj> adresinden erişildi.
- OECD. (2019). *Providing quality early childhood education and care: Results from the starting strong survey 2018, TALIS*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/301005d1-en>.
- OECD. (2020). *Early learning and child well-being: A study of five-year-olds in England, Estonia, and the United States*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/3990407f-en>.
- OECD. (2020a). *School education during COVID 19: Were teachers and students ready? Turkey*. <http://www.oecd.org/education/Turkey-coronavirus-education-country-note.pdf> adresinden erişildi.
- OECD. (2020b). *Combatting COVID-19's effect on children*. <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/combating-covid-19-s-effect-on-children-2e1f3b2f/> adresinden erişildi.
- OECD. (2021). *Using digital technologies for early education during COVID-19: OECD report for the G20 2020 Education Working Group*.
- OECD. (2022). *Education at a glance 2022: OECD indicators*. https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2022_3197152b-en adresinden erişildi.
- OECD. (2023a). *Education at a glance 2023: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris. 16 Mart 2024 tarihinde <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en> adresinden erişildi.
- OECD. (2023b). *OECD family database: Enrolment in childcare and pre-school*. https://www.oecd.org/els/soc/PF3_2_Enrolment_childcare_preschool.pdf adresinden erişildi.
- OECD. (2023c). *Enrolment rate in early childhood education (indicator)*. DOI: 10.1787/ce02d0f9-en
- Oktay, A. (2002). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

- Okur, M. (2008). Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi Programının altı yaş grubu çocuklarının, atılganlık, işbirliği ve kendini kontrol sosyal becerileri üzerindeki etkisi. (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD). (2014). Pharmaceutical market. 11 Mart 2024 tarihinde https://stats.oecd.org/index.aspx?datasetcode=health_phmc adresinden erişildi.
- Oskowsky, S. (2020). Does play-based learning in a STEM unit affect collaboration in the pre-kindergarten classroom? (Yüksek lisans tezi). Hofstra University. <https://www.proquest.com/docview/2415777695?pqorigsite=gscholar&fromopenview=true> adresinden erişildi.
- Öncül, N., & Batu, E. S. (2005). Normal gelişim gösteren çocuk annelerinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(02), 37-54.
- ÖSYM. (2023). *YKS yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu*. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2023/YKS/TERCIH/kkilavuz27072023di.pdf> adresinden erişildi.
- Özbey, S. (2010). Okul öncesi çocuklarda uyum ve davranış problemleriyle başa çıkmada ailenin rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), 9-18.
- Özdemir, E. (2017). Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki algıları. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 16(1), 116-136. ISSN (Online): 2148-1776.
- Özer, M. (2023). Afet bölgesinde 1717 noktada eğitim devam ediyor. https://www.hayatadestek.org/wp-content/uploads/2023/10/231013_HayataDestek_Sitrep26.pdf adresinden erişildi.
- Özkanlı Ertuğrul, B. (2019). Türkiye'de 1990-2019 yılları arasında uygulanan okul öncesi eğitim politikalarının değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara
- Öztürk, C. (1998). Türkiye'de dünden bugüne öğretmen yetiştiren kurumlar. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Öztürk, M. (2016). Sorgulama temelli bilim eğitimi programının 60-72 aylık çocukların bilimsel süreç becerileriyle dil ve kavram gelişimlerine etkisi. (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pagani, L. S., Jalbert, J. & Girard, A. (2005). Does preschool enrichment of precursorsto Arithmetic influence intuitive knowledge of number in low income children? *Early Childhood Education Journal*, 34(2), 134-146.
- Pala, O. (2023). Afet sonrası görmemiz gereken potansiyel: Köyler. <https://www.arkitera.com/gorus/afet-sonrasi-gormemiz-gereken-potansiyel-koyler/> adresinden erişildi.
- Pekkarakaş, E. (2020). Okul öncesi eğitim döneminde çocuklar için felsefe eğitiminin öğrencilerin yaratıcılık düzeylerine etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir Demokrasi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Pivik, J., McComas, J. ve Laflamme, M. (2002). Barriers and facilitators to inclusive education. *Exceptional Children*, 69, 97-107
- Polat, Ö., & Niran, Ş. (2021). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasına ilişkin görüşleri ve uygulamada karşılaştıkları sorunlar. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 40-57.
- Polat, Ö., & Oktay, A. (2022). *Dünya ülkelerinde eğitim sistemleri ve okul öncesi eğitim*, Pegem Yayınları, Ankara.
- Rakap, S. (2017). Okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimi uygulamalarının desteklenmesinde doğal öğretim yaklaşımları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(3), 471-492. DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.319665
- Ramazan, O., Çiftçi, H. A., & Tezel, M. (2018). Okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerinin durumunun belirlenmesi ve öğretmenlerin öğrenme merkezleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 213-233.
- Ramsey, P. G. (2018). *Teaching and learning in a diverse world: multicultural education for young children*. (4.Ed.). New York: Teachers College.
- Reynolds, A. J., Temple, J. A., Robertson, D. L., & Mann, E. A. (2002). Age 21 cost-benefit analysis of the title in Chicago child-parent centers. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 24(4), 267- 303. <https://doi.org/10.3102/01623737024004267>.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. NY: Free Press.
- Sabancı, A., Altun, M., & Uçar Altun, S. (2018). Okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve velilerin görüşlerine göre ana sınıfı eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitimi Yönetimi Dergisi*, 24(2), 339-385.
- Sagiv, L. (2002). Vocational interests and basic values. *Journal Of Career Assessment*, 10(2), s. 233-257.
- Sağlam, M., & Kürüm, D. (2005). Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinde öğretmen eğitiminde yapısal düzenlemeler ve öğretmen adaylarının seçimi. *Millî Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 167. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/167/index3-kurum.htm adresinden erişildi.
- Sangngam, S. (2021). The development of early childhood students' creative thinking problem solving abilities through STEM Education learning activities. *Journal of Physics: Conference Series*, 1835(1), 012008. DOI: 10.1088/1742-6596/1835/1/012008
- Sapsağlam, Ö. (2016). Okul öncesi eğitim programlarında yer alan hedeflerin değerler açısından incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11(9), 683-700.

- Sapsağlam, Ö. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarının çizdikleri resimler ve sözlü anlatımlarına göre incelenmesi: Sorumluluk değeri örneği. *Eğitim ve Bilim*, 42(189), 287-303.
- Sapsağlam, Ö. (2020). Okul öncesi eğitim programlarının milli kavramlar açısından incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 1-16.
- Sapsağlam, Ö. (2023). *Erken çocuklukta karakter ve değer eğitimi: Teoriden uygulamaya*. (Ed. Esra Ömeroğlu). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Sarman, A. (2022). Mülteci çocukların eğitim sorunları ve çocuk hemşireliği yaklaşımları. *Göç Dergisi*, 9(3), 379-388. <https://doi.org/10.33182/gd.v9i3.843>
- Save the Children, Educo, Ayuda en Acción, Global Campaign for Education, Entreculturas, Doctors of the World, Plan International, UNICEF & World Vision. (2023). Education in emergency situations: Guarantee the basic right to education especially in times of crisis and conflict. <https://inee.org/sites/default/files/resources/english.pdf> adresinden erişildi.
- Schaefer, M.P. (2012). Determining methods for teaching character education in elementary schools. (Doktora tezi). Northcentral University, Arizona.
- Seylim, E. (2021). Veli görüşlerine göre engelli bireylerin eğitim hakkına erişim durumları: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 2219-2239.
- Sezer, C. (2010). Okul öncesi öğretmenlerinin ölçme değerlendirme kullanma düzeylerinin belirlenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. National Academy Press.
- Shpendi-Şirin, T. & Ahmetoğlu, E. (2024). Özel gereksinimli bireylerin okul öncesi eğitim kurumlarında temsil edilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(1), 493-513.
- Simon, S. B., Howe, L. B. & Kirschenbaum, H. (1978). *Values clarification: A handbook of practical strategies for teachers and students*. A&W Publishers.
- Singh, A. (2011). Evaluating the impacts of value education: Some case studies. *International Journal of Educational Planning & Administration*, 1(1), 1-8.
- Somwaeng, A. (2021). Developing early childhood students' creative thinking ability in STEM Education. In *Journal of Physics: Conference Series*, 1835(1), 012009. IOP Publishing.
- Sönmez, V. (1991). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Adım Yayıncılık.
- Stephenson, J., Ling, L., Burman, E. & Cooper, M. (2005). *Values in education*. New York: Routledge.
- Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006). İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları. Ankara: Morpa.
- Sünbül, A. M. (2005). Bir meslek olarak öğretmenlik. Ö. Demirel ve Z. Kaya (Ed.) içinde, *Öğretmenlik mesleğine giriş*. (s.245-278). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sünbül, A. M., & Sargın, N. (2002). Okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. İçinde 12th. *National Special Education Conference*, Ankara.
- Şahin, Ç., Kartal, O. Y., & İmamoğlu, A. (2013). Okul öncesi öğretmen yetiştirme programı hakkında okul öncesi öğretmen adaylarının görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 101-118.
- Şahin, E. (2005). *Okul öncesi eğitimi öğretmen adayları ve öğretmenleri için uygulama kılavuzu*, Anı Yayıncılık.
- Şanlı, Z. S. (2021). Erken çocukluk döneminde STEM etkinliklerinin 60-72 aylık çocukların yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerine etkisi. (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tan, C. T. (2017). Enhancing the quality of kindergarten education in Singapore: policies and strategies in the 21st century. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 11(1). <https://doi.org/10.1186/s40723-017-0033-y>
- Tarkoçin, S., Alagöz, N., & Boğa, E. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının pandemi sürecinde (COVID-19) davranış değişiklikleri ve farkındalık düzeylerinin anne görüşlerine başvurularak incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(6), 1017-1036.
- Taş, I. (2017). Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi Programı'nın 48-72 aylık çocukların zihin kuramı ve yaratıcılıklarına etkisi. (Doktora tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Taylor, C., Cloney, D., Adams, R. J., Ishimine, K., Thorpe, K., & Cúc, N. T. K. (2016). Assessing the effectiveness of Australian early childhood education and care experiences: study protocol. *BMC Public Health*, 16(1). <https://doi.org/10.1186/s12889-016-2985-1>
- Taylor, S., & Sidhu, R. K. (2012). Supporting refugee students in schools: What constitutes inclusive education? *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 39-56. <https://doi.org/10.1080/13603110903560085>
- Teftiş Kurulu Başkanlığı (TKB). (2020). Okul öncesi eğitim kurumları rehberlik ve denetim rehberi. 15 Mart 2024 tarihinde <http://tkb.meb.gov.tr/www/yayinlarimiz/icerik/13> adresinden erişildi.
- TEGV. (2024). TEGV hakkında. <https://tegv.org/biz-kimiz>
- Tekin-Ersan, D. & Ata, S. (2016). Okul öncesi öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmasına ilişkin görüşleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, USOS 2016 Özel Sayısı, 162-177. DOI: 10.24315/trkefd.366706

- Tepe, B. (2023). Yaratıcı drama yöntemine dayalı STEM temelli çevre eğitim programının 60- 72 aylık çocukların bilişsel süreç becerilerine ve çevresel farkındalık düzeylerine etkisi. (Doktora tezi). Ordu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ordu.
- Tillman, D., & Belgrave, M. (2001). *Living values activities for young adults*. HCI.
- Tiryakiol, S., Aydın, M. B., Mumcuoğlu, K. R. (2023). *Öğretmenlerin eğitim teknolojileri kullanımı: Altyapı, yeterlikler ve sorunlar*, (Araştırma Raporu: 2023/11). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.
- Topaç, N., Bardak, M., Kirişçi, M., & Mertoğlu, E. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının değer kavramlarını tanımlamalarının incelenmesi: Nitel bir çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(39), 447-487.
- Topçu, N. (2016). *Türkiye'nin maarif davası*. İstanbul: Dergâh Yayınevi.
- Tsujimoto, S. (2008). The prefrontal cortex: Functional neural development during early childhood. *The Neuroscientist*, 14(4), 345-358.
- Tunca, E., Kesbiç, K., & Gencer, E., G. (2021). *Eğitim izleme raporu 2021: Öğrenciler ve eğitime erişim. Eğitim Reformu Girişimi*. <https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2021-ogrenciler-ve-egitime-erisim/> adresinden erişildi.
- Tuncer, B. (2015). Okul öncesi eğitim programlarının incelenmesi ve Türkiye'de uygulanan programla karşılaştırılması. *International Journal of Field Education*, 1(2), 39-58.
- Tükel, A. (2017). 2013 okul öncesi eğitim programı ile ilgili öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1992). Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. *Resmî Gazete*, 12 Mayıs 1992(21226), 2-18
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). *Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2022-49662> adresinden 10.03.2024 tarihinde erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). Türkiye çocuk araştırması. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Türkiye-Cocuk-Arastirmasi-2022-49744> adresinden erişildi.
- Uçak, S., & Erdem, H.H. (2020). Eğitimde yeni bir yön arayışı bağlamında "21. yüzyıl becerileri ve eğitim felsefesi". *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 76- 93. DOI:10.29065/usakead.690205
- UNESCO. (2017). *Policy guidelines on inclusion in education*. France: United Nations.
- UNESCO. (2020a). COVID-19 educational disruption and response.
- UNESCO. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> adresinden erişildi.
- UNESCO. (2020c). Back to school efforts must include teachers. <https://en.unesco.org/news/back-school-efforts-must-include-teachers> adresinden erişildi.
- UNESCO. (2023). *Global Education Monitoring Report 2023*. UNESCO Publishing.
- UNICEF. (2003). The state of the world's children 2003: Child participation. UNICEF.
- UNICEF. (2023). Prospects for children in the polycrisis: A 2023 global outlook. <https://www.unicef.org/globalinsight/media/3001/file/UNICEF-Innocenti-Prospects-for-Children-Global-Outlook-2023.pdf> adresinden erişildi.
- United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2020b). Adverse consequences of school closures. UNESCO. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/consequences> adresinden erişildi.
- United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2013). Asia-Pacific end of decade notes on education for all. EFA goal 1: Early childhood care and education. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000217145> adresinden 03.03.2024 tarihinde erişildi.
- Ural, O., & Ramazan, M. O. (2007). Türkiye'de okul öncesi eğitimin dünü ve bugünü. Türkiye'de okul öncesi eğitim ve ilköğretim sistemi temel sorunlar ve çözüm önerileri, Ankara: Türk Eğitim Derneği, 11-61.
- Uygur-Celep, M. (2020). *Okul öncesi özel eğitimde çalışan öğretmenlerin oyun öğretimine ilişkin öz yeterlikleri ve yaratıcı kişilik özelliklerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi
- Ülavare, P., & Veisson, M. (2015). Values and values education in Estonian preschool child care institutions. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 17(2), s.108-124.
- Üret, A. (2019). STEM eğitiminin anaokuluna devam eden 5 yaş çocuklarının yaratıcılıkları üzerindeki etkisi. (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Van Lancker, W., & Parolin, Z. (2020). COVID-19, school closures, and child poverty: a social crisis in the making. *The Lancet Public Health*, 5(5), e243-e244. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(20\)30084-0](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(20)30084-0)
- Varlier, G., & Vuran, S. (2004). *Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi.
- Veugelers, W., & Vedder P. (2003). Values in teaching. Teachers and teaching: *Theory and practice*, 9, 377-389.
- Vidal, Q. (2020). Turkey - Ozelim eğitimdeyim (I am special, I am in education) (English). Education Continuity Stories, World Bank Group, Washington, D.C. 16 Mart 2023 tarihinde <http://documents.worldbank.org/curated/en/674151604563578583/Turkey-Ozelim-Egitimdeyim-I-am-Special-I-am-in-Education> adresinden erişildi.

- Vijayadevar, S. D., Thornton, K., & Cherrington, S. (2019). Professional learning communities: enhancing collaborative leadership in Singapore early childhood settings. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 20(1), 79-92. <https://doi.org/10.1177/1463949119833578>
- Vygotsky, L. S. (1934). Alex Kozulin. (Ed.) *Thought and language*. London: MIT Press.
- Wang, G., Zhang, Y., Zhao, J., Zhang, J., & Jiang, F. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet*, 395(10228), 945-947. [https://doi.org/10.1016/S01406736\(20\)30547-X](https://doi.org/10.1016/S01406736(20)30547-X)
- Weng, Z., Tang, J., & Liu, K. (2021). The impact of free preschool education on educational inequality in China. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. <https://doi.org/10.2991/asseh.r.k.211011.085>
- Witt, S. D., & Kimple, K. P. (2008). 'How does your garden grow?' Teaching preschool children about the environment. *Early Child Development and Care*, 178(1), 41-48. <http://dx.doi.org/10.1080/03004430600601156>
- World Health Organization (WHO). (2021). Suicide worldwide in 2019. 11 Mart 2024 tarihinde <https://www.who.int/publications/i/item/9789240026643> adresinden erişildi.
- World Health Organization (WHO). (2022). World mental health report: Transforming mental health for all. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240049338> adresinden 11.03.2024 tarihinde erişildi.
- World Health Organization. (2020a). Promoting the health of migrant workers in the WHO European Region during COVID-19. Interim guidance, 18 November 2020 (No. WHO/EURO: 2020-1384-41134-55925).
- World Health Organization. Regional Office for Europe. (2020b). Helping children cope with stress during the 2019-nCoV outbreak, WHO, Geneva. https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/helping-children-cope-with-stressprint.pdf?sfvrsn=f3a063ff_2 adresinden erişildi.
- Wrase, M. (2020). Schullehrliche Herausforderungen in Zeiten der Corona-Pandemie. *Beiheft*, 16, 105-116. <https://doi.org/10.31244/9783830992318.06>
- Yalçın, V. (2020). Tasarım odaklı düşünme modeline göre hazırlanan okul öncesi STEM etkinliklerinin çocukların yaratıcılık ve problem çözme becerileri üzerine etkisinin incelenmesi. (Doktora tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yalçinkaya, G. & Gökmen, Ö. (2022). COVID-19 pandemi döneminin okul öncesi çağı çocuklarının oyun oynama eğilimlerine etkisinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 95-107.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi*. Ankara: Akçağ.
- Yaşar-Ekici, F. (2015). Okul öncesi eğitimde uygulanan çocuk merkezli yaklaşımların kuramsal temel, eğitim ortamı ve öğretmenin rolü açısından karşılaştırılması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12, 192-212. <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.643>
- Yaşar-Ekici, F. Bardak, M., Yousef Zadeh, M. (2018). Merhaba STEM: Yenilikçi bir öğretim yaklaşımı, içinde A.Emre, K.A. Kırkç (Ed.). *Erken çocukluk döneminde STEM*. (s.51- 78). Konya: Eğitim Yayınevi. ISBN: 9752475489 24
- Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği (YEKDER). (2024). Adab Okulu. <https://www.yekder.org.tr/birimler/adab-okulu> adresinden erişildi.
- Yayla, N. (2020). *Anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenleri*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yazıcı, D. N. (2019). Türkiye'de okul öncesi eğitimde kaynaştırma: Neredeydik? Neredeyiz Nerede olmalıyız? *Turkish Journal of Special Education*, 1(1), 70-85.
- Yetim Vakfı. (2024). Kilis Anaokulumuzda Çocuk Şenliği. anaokulumuzda-cocuk-senligi-tr-7021.html
- Yılmaz, B., & Karasu, N. (2018). Okul öncesi kaynaştırmada kalite: Kapsam ve değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(1), 181-198. DOI: 10.21565/ozel egitimdergisi.279652
- Yılmaz, G. (2023). Okul öncesi eğitimde STEM yaklaşımının kullanımı: oyun temelli mühendislik tasarım uygulamaları. (Doktora tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- YÖK. (2007). Eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme lisans programları. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.yok.gov.tr/Documents/Ya> adresinden erişildi.
- YÖK. (2013). Okul öncesi öğretmenliği lisans programı. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.yok.gov.tr/Documents/Ku> adresinden erişildi.
- YÖK. (2018). *Devlet yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanı norm kadrolarının belirlenmesine ve kullanılmasına ilişkin Yönetmelik*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/11/20181102-14.htm> adresinden erişildi.
- YÖK. (2023). Yükseköğretimde yeni istatistikler. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/yuksekogretim-de-yeni-istatistikler.aspx> adresinden erişildi.
- YÖK. İstatistik (2015). *2014-2015 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.
- YÖK. İstatistik (2016). *2015-2016 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.
- YÖK. İstatistik (2017). *2016-2017 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.
- YÖK. İstatistik (2018). *2017-2016 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.
- YÖK. İstatistik (2019). *2018-2019 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.

- YÖK. İstatistik (2020). 2019-2020 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.
- YÖK. İstatistik (2021). 2020-2021 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.
- YÖK. İstatistik (2022). 2021-2022 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.
- YÖK. İstatistik (2023). 2022-2023 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Yüceer, D., & Coşkun-Keskin, S. (2022). Okul öncesi kurumlarında "Çocuklar İçin Felsefe"ye dayalı mevcut durumu belirleme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 562-583. 10.17679/inuefd.988269
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (1998). Eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme lisans programları. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari-mart-1998.pdf adresinden erişildi.
- Yükseköğretim Kurulu Bilgi Sistemi (YÖBSİS). (2022). https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/202_2_01/26165737_goc2022_sunu.pdf 17 Nisan 2024 tarihinde erişildi.
- Yüksel M. Y., Canel, N., Mutlu, N., Yılmaz, S. & Çap, E. (2015). Okul öncesi çağıdaki çocukların iyi ve kötü kavram algılarının resim analizi yöntemiyle incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 271-303.
- Zayimoğlu Öztürk, F., Kaya, N., & Durmaz, E. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin görev sürecinde yaşadıkları eğitimsel sorunlar ve çözüm önerileri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 68-94.
- Zehler, A. M., Miyaoka, A., Chaney, B., Orellana, V., Vahey, P., Gibney, D. T., ... & Yilmazel-Sahin, Y. (2019). Supporting English Learners through Technology: What Districts and Teachers Say about Digital Learning Resources for English Learners. Volume II: Technical Appendices. *Office of Planning, Evaluation and Policy Development, US Department of Education*.
- Zembat, R. (2012). Okul öncesi öğretmenlerinin okul yöneticisi, meslektaşları ve aileler bağlamında algıladıkları çatışma durumlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 3(163), 203-2015.